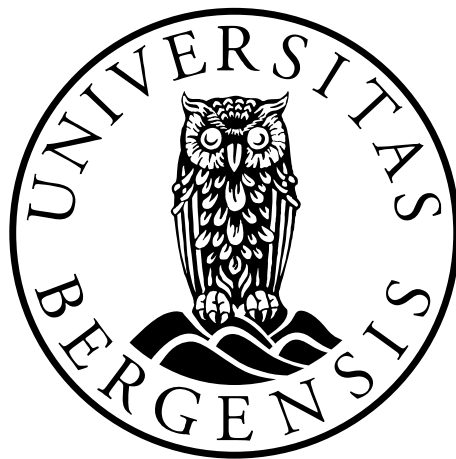

Dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolens betydning for praksis i det norske barnevernet

En kvalitativ studie av barnevernsansattes egne erfaringer

Frida Chr. Knutsen & Simone Andersen

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Våren 2022

Det psykologiske fakultet

Institutt for helse, miljø og likeverd (HEMIL)

Veileder: Ragnhild Hollekim

FORORD

Et helt års arbeid med dette masterprosjektet har vært både krevende, frustrerende og altoppslukende, men mest av alt har det vært en lærerik prosess. Masteren har gitt oss mulighet til å fordype oss i et tema som er svært aktuelt for morgendagens barnevern. Det blir spennende å følge utviklingen og se hvordan norsk barnevern ser ut om noen år. Vi er stolte over det endelige arbeidet, og glade for at vi omsider kom i mål. Nå venter noen spennende år i feltet på egenhånd!

Vi vil gjerne benytte anledningen til å takke alle deltakerne i studien vår, som i en ellers hektisk arbeidshverdag tok seg tid til å delta og gjorde prosjektet vårt mulig. I tillegg til at dere har bidratt med verdifull data, har dere også gitt oss ny innsikt og lærdom. Det har vært utrolig spennende å høre deres erfaringer og refleksjoner om egen praksis.

Vi vil også rette en ekstra oppmerksomhet til vår veileder Ragnhild Hollekim. Med dine gode råd og konstruktive tilbakemeldinger har du holdt motivasjonen vår oppe underveis. Du har hatt høy tilstedeværelse, og viet det lille ekstra for de studentene du har veiledet. Tusen takk!

Til slutt vil vi takke gode studievenner, familier og kjærester som har motivert, heiet, trøstet og på ulike måter hjulpet oss underveis.

Bergen, 14. mai 2022

Frida Chr. Knutsen & Simone Andersen

SAMMENDRAG

Bakgrunn. Norsk barnevern har blitt utsatt for massiv kritikk etter flere domfellelser i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Både EMD og Høyesterett har signalisert behov for endring i norsk barnevernspraksis, men hvilken betydning har det fått?

Formål. Studere hvilken betydning dommene i EMD har hatt for barnevernets praksis, sett ut ifra ansatte i kommunal barneverntjeneste sine egne erfaringer. Dette er undersøkt i forhold til det faglige arbeidet, barn og foreldre og barnevernsansattes egen arbeidshverdag.

Metode. Fire fokusgruppeintervjuer ble utført i perioden 15. november til 29. november 2021. Utvalget har bestått av til sammen 20 barnevernsansatte fra fire ulike barneverntjenester lokalisert i Oslo, Viken og Vestland fylke. Datamaterialet er analysert ved bruk av tematisk analyse.

Resultat. Barnevernsansatte erfarer at det biologiske prinsipp er mer veiledende for barnevernets faglige arbeid, enn det tidligere har vært. Det blir fastsatt mer samvær og målet om gjenforening holdes høyere i de fleste saker. Det foretas mer grundigere vurderinger som blir dokumentert og tydeligere faglig forankret. Samtidig uttrykkes det samlede bekymringer for hvilke konsekvenser endringene vil kunne få for barnet og fosterhjemmets rolle fremover. Dommene syntes også å ha medført en ekstra belastning på barnevernsansattes egen arbeidshverdag.

Nøkkelord. Den Europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), barnevernet, barnevernsansatte, praksisendringer

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	1
1.1 Formål og problemstilling	1
1.2 Kappetekstens struktur	2
2. FORSKNINGSGJENNOMGANG	3
2.1 Den europeiske menneskerettsdomstolen mot norsk barnevern	3
2.1.1 Utvalgte storkammerdommer i EMD mot norsk barnevern.....	3
2.1.2 Endringer i barnevernet som følge av dommene.....	5
2.2 Forholdet mellom nasjonal og internasjonal rett	6
2.2.1 Utfordringsområder og uoverensstemmelser i EMD og norsk rettspraksis	6
2.2.2 Internasjonal kritikk mot barnevernet	8
2.3 Samværspresis i barnevernet	9
2.3.1 Barn og sentrale aktører i feltet om samvær.....	11
3. RETTSLIG OG TEORETISK RAMMEVERK	12
3.1 Barnevernrett	12
3.1.1 Sentrale prinsipper i barnevernloven.....	12
3.2 Rettslig rammeverk	14
3.2.1 Nasjonal rett	14
3.2.2 Internasjonal rett.....	15
3.3 Teoretisk rammeverk	16
3.3.1 Barn og foreldre som rettssubjekter	16
3.3.2 Forholdet mellom stat-individ og retten til familieliv	17
3.3.3 Lipsky sin teori om bakkebyråkratiet.....	18
3.3.4 Tilknytningsteoretisk forståelse	18
4. METODE	20
4.1 Vitenskapsteoretisk perspektiv	20
4.1.1 Sosialkonstruktivisme, fenomenologi og hermeneutikk	20

4.2 Metodisk tilnærming	21
4.2.1 Kvalitativ studie	21
4.2.2 Fokusgruppeintervju.....	21
4.3 Datainnsamlingsprosessen	22
4.3.1 Utvalg	22
4.3.2 Rekruttering	22
4.3.3 Intervjuguide	23
4.3.4 Praktisk gjennomføring av fokusgruppeintervju	23
4.4 Analyse	25
4.4.1 Transkripsjon.....	25
4.4.2 Tematisk analyse	26
4.5 Forskningsetiske betraktninger	27
4.5.1 Informert samtykke	28
4.5.2 Taushetsplikt og konfidensialitet.....	28
4.5.3 Godkjenning fra NSD.....	29
4.6 Kvalitet	29
4.6.1 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet	30
4.7 Egen rolle og forforståelse	31
5. LITTERATURLISTE	33
6. VEDLEGG	41

1. INNLEDNING

Temaet for dette masterprosjektet er motivert av de 43 sakene som siden utgangen av 2021 er blitt kommunisert mot det norske barnevernet i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) i Strasbourg (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Innholdet i barnevernssakene er mangefasetterte, men de fleste omhandler tvangsvedtak fra barnevernets side, slik som sterke samværsbegrensinger, samværsnekt og adopsjon. Dette har medført at gjenforeningsmålsettingen, som er et av EMDs viktigste vurderingsområder, er blitt lite synliggjort (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; NOU 2016: 16). Det sentrale spørsmålet som er reist i de fleste sakene er om det har foreligget brudd på art. 8 nr. 1 og nr. 2 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), som verner om retten til inngrep i privat- og familieliv. Frem til nå er Norge blitt domfelt i 14 saker (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020).

Kritikken av det norske barnevernet har høstet stor mediedekning og skapt både nasjonal og internasjonal debatt. Det som ble omtalt som en “storm” nådde en høyde våren 2016, da flere land, hovedsakelig sentrert i Øst- og Sentral-Europa, demonstrerte mot barnevernets håndtering av omsorgssaker (Haugevik & Neumann, 2020). Flere aktører på feltet har i denne sammenheng studert det norske barnevernet og EMD, og stilt spørsmål ved barnevernets praksis (Helgesen, 2019; Sandberg, 2020). Barnevernsansattes egne synspunkter er derimot lite inkludert i forskningen på feltet. Vårt ønske er å gi et bidrag til nettopp det, med den tanken å utføre en studie som vil kunne være av relevans og interesse for både allmennheten og en rekke faggrupper på feltet, så som barnevernspedagoger, sosionomer, dommere og jurister.

1.1 Formål og problemstilling

Formålet med studien har vært å undersøke barnevernsansattes egne erfaringer og refleksjoner rundt hvilken betydning EMD-dommene og den tilhørende kritikken har hatt for barnevernets praksis. Mer kunnskap om dette kan gi en bredere forståelse av fagpersoner som iverksetter politikk til praksis, og hvordan denne politikken blir seende ut for mottakerne av tjenestene.

Studiens problemstilling er: Hvilken betydning har dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolen hatt for praksis i det norske barnevernet i dag, slik det erfares av

ansatte i kommunalt barnevern? Dette vil undersøkes i forhold til følger for det faglige arbeidet, barn og foreldre og barnevernansattes egen arbeidshverdag.

1.2 Kappetekstens struktur

Vi har valgt å skrive masteroppgaven vår som vitenskapelig artikkel, i henhold til retningslinjene for masteroppgave ved Universitetet i Bergen. Artikkelen (se Vedlegg 1) er skrevet til tidsskriftet Norges Barnevern og følger retningslinjer for publisering der (se Vedlegg 2). I henhold til retningslinjene til Norges Barnevern *bør* ikke artikkelen overskride 6-7000 ord. Vi har i samråd med veilederen vår tolket dette som en anbefaling, snarere enn et restrikt krav. Ettersom artikkelen er utformet med tanke på publisering senere og vil kreve revidering, har vi tillatt oss et overskredet ordomfang på pluss 10 %. Artikkelen er av den grunn på totalt 7709 ord, ekskludert tabell med innhold (Se Tabell 1 i artikkelen). Ifølge UiB sine retningslinjer for levering av masteroppgave i artikkelformat, skal artikkelen også leveres sammen med en kappetekst på 30-35 sider når to studenter skriver sammen. I denne kappeteksten utdypes det noen områder som er sentrale for studien, men som ikke blir like godt belyst i artikkelen. De områdene som allerede blir omtalt i artikkelen vil nevnes kort, mens andre deler vil bli beskrevet mer omfattende. Vi gjør blant annet grundigere rede for forskningen på feltet, rettslig og teoretisk rammeverk og sentrale aspekter ved metoden.

Kappen består av totalt seks kapitler. Etter innledningen følger en utvidet gjennomgang av forskningen på feltet, med fokus på både nasjonale og internasjonale studier om det norske barnevern i relasjon til EMD. Deretter vil det rettslige og teoretiske rammeverket for studien fremstilles. Det rettslige rammeverket har vi valgt å inndele i barnevernrett, nasjonal rett og internasjonal rett. Innunder dette vil det bli gitt en gjennomgang av sentrale prinsipper og barnevernfaglige begreper som barnevernloven bygger på, FNs barnekonvensjon, EMD og EMK. I det teoretiske rammeverket blir barn og foreldre som rettssubjekt, forholdet mellom stat – individ og familieliv, Lipsky sin teori om bakkebyråkratiet og tilknytning, presentert. I kapittel 4 tar vi for oss metoden, forskningsprosessen og det vitenskapsteoretiske perspektivet som ligger til grunn for studien. Vi gjør deretter kortere rede for fokusgruppeintervju som datainnsamlingsmetode, utvalg og rekruttering, da dette også utdypes i artikkelen. Den praktiske gjennomføringen av intervjuet og analysen av datamaterialet blir viet mer plass, sammen med etiske betraktninger, studiens kvalitet og vår egen rolle. Til slutt følger litteraturliste, vedlegg med artikkel, retningslinjer for Tidsskriftet Norges Barnevern,

karakteristika ved utvalget, informasjonsskriv, samtykkeerklæring, intervjuguide og godkjenningsbrev fra NSD.

2. FORSKNINGSGJENNOMGANG

I dette kapittelet presenteres et utvalg av forskning på feltet som på ulike måter har fremskaffer sentral kunnskap om norsk barnevern og EMD. Forskningen er basert på både studier og rapporter og retter seg i all hovedsak mot ulike dommer i EMD og hva de signaliserer, uoverensstemmelser mellom nasjonal og internasjonal rett og samværpraksis i barnevernet.

2.1 Den europeiske menneskerettsdomstolen mot norsk barnevern

Det foreligger en rekke forskningsartikler som har tatt for seg ulike dommer i EMD mot norsk barnevern (Köhler-Olsen, 2019; Sandberg, 2018). Flere av disse har identifisert områder hvor Norge blir felt (Sandberg, 2020; Søvig, 2019), samt hvilken påvirkning dette har hatt eller burde ha for barnevernet (Alvik, 2021; SOS-barnebyer, 2021).

2.1.1 Utvalgte storkammerdommer i EMD mot norsk barnevern

Köhler-Olsen (2019) har foretatt en dokumentanalyse av *Strand Lobben mfl. mot Norge* som EMD avsa storkammer dom i 10. september 2019, og reflekterer rundt dens betydning for norsk barnevern med bakgrunn i tre ulike temaer: inngrep i familieliv, saksbehandling og forholdsmessighet. Saken omhandlet i korte trekk en mor som ble fratatt foreldreansvaret og der sønnen ble adoptert til fosterforeldrene uten mors samtykke. 13 av 17 dommere i EMD konkluderte med at Norge hadde krenket EMK art. 8 nr. 1 om retten til familieliv hos både mor og sønn. Köhler-Olsen (2019) peker på flere utfordrende områder i forhold til denne saken, blant annet omsorgsovertakelsens varighet, oppheving av omsorgsovertakelsesvedtak, tilbakeføringsspørsmålet og regulering av samvær. I de 13 stemmene for krenkelse, delte disse seg i to fraksjoner på henholdsvis syv og seks dommere. Flertallet vektla prosessuelle mangler og mente at avgjørelsen om tvangsadopsjon var basert på for svakt bevisgrunnlag og utdatert sakkyndighetsvurdering. Mindretallet mente det var de materielle forholdene i saken som var hovedårsaken og la til grunn at norsk barnevernspraksis og barnevernrett strider mot art. 8 i EMK, i den grad at praksisen ikke viser tydelige tegn på at en omsorgsovertakelse skal være et midlertidig tiltak med mål om tilbakeføring. Köhler-Olsen (2019) konkluderer med at domfellelsen og kritikken i Strand Lobben-dommen er så tydelig at det krever en vurdering av en ny lovgivning og praksis. Hun mener videre at Barne- og familiedepartementet som

ansvarlig myndighet bør foreta en slik grundig vurdering, særlig knyttet til praksisen rundt «varig omsorg» og «begrenset samvær».

Søvig (2019) hevder i sin artikkel at dissensen i Strand Lobben-dommen trolig vil kunne gjenspeile seg i rettskulturelle forskjeller knyttet til beskyttelsen av familieliv, hvor dommere fra Sør- og Øst-Europa erfaringsvis er mer skeptiske til statlige inngrep. I artikkelen blir det gitt en oversikt over totalt 115 utvalgte dommer fra EMD, avsagt i perioden 6. februar 2018 til 15. juni 2019. Alle sakene som Søvig (2019) tar opp angående barnevern, reiser spørsmål om brudd på EMK art. 8 om retten til privat- og familieliv og art. 6 om retten til en rettfærdig rettergang. Høsten 2016 fikk Søvig (2019) tilsendt de to siste avgjørelsene om omsorgsovertakelse fra hver av landets 12 fylkesnemnder. I alt ble det gjennomgått 23 vedtak for 30 barn. Av de 23 sakene, fikk kommunen medhold i 21 av dem. I 17 av disse sakene skrev fylkesnemndene uttrykkelig at omsorgsovertakelsen ville være langvarig, mens det i to av dem manglet opplysninger om dette. Søvig (2019) understreker at en skal være varsom med å trekke konklusjoner basert på lite datamateriale, men at dette kan gi grunn for diskusjoner knyttet til EMDs prinsipielle utgangspunkt og praksis i norske fylkesnemnder, og at det slikt sett er forståelig med EMDs tilnærming mot Norge.

I likhet med Köhler-Olsen (2019), har også Sandberg (2018) tatt for seg en EMD-dom i sin artikkel. I *Jansen mot Norge* ble Norge den 6. september 2018 felt for å ha avskåret samvær mellom mor og datter. I denne saken hadde fylkesnemnda fastsatt samvær for hver av foreldrene til fire ganger i året på én time. Formålet var at jenta skulle ha kjennskap til sitt biologiske opphav, det var ikke et mål om tilbakeføring. Senere i sakens forløp kom tingretten frem til at begge foreldrene måtte nektes samvær, begrunnet i at det forelå en reell fare for at morens familie ville kidnappe barnet. Dette vedtaket ble opprettholdt i lagmannsretten, og det er følgelig denne avgjørelsen som ble prøvd for EMD. Domstolen aksepterte vurderingen om at det var en reell bortføringsfare som ville være skadelig for barnets utvikling, men mente at et tiltak om samværsnekt avskåret klager sin rett til familieliv med barnet. Det ble dermed konkludert med brudd på EMK art. 8 nr.1 og 2. Sandberg (2018) vender et kritisk blikk mot EMD sin begrunnelse i denne dommen, og mener at domstolen legger alt for stor vekt på gjenforeningsmålet, spesielt når det var tydelig begrunnet at plasseringen av jenta var ment å være langvarig. I en avsluttende kommentar blir det understreket at det ville vært lettere å godta EMD sitt resonnement dersom domstolen aksepterte en form for mellomløsning, hvor samvær bare skal sikre kjennskap og gjenforening ikke alltid er målet. Gording Stang &

Baugerud (2018) fokuserer i sin rapport på EMDs praksis i forhold til samværsspørsmålet, og trekker frem *Jansen mot Norge*, som et lysende eksempel på at norske myndigheter og domstoler bør arbeide ytterligere for å sikre mer utfyllende vurderinger og begrunnelser etter EMK art. 8 nr. 2, slik at brudd eller sterke restriksjoner i kontakt med foreldrene kan rettferdiggjøres. Forfatterne viser også til at det må redegjøres mer for hvordan alternative eller mindre inngripende tiltak er vurdert, og hvorfor disse er forkastet til fordel for andre. Samtidig må EMDs sterke gjenforenings-perspektiv få en plass i tolkningen av barnets beste etter norsk rett.

I en nyere studie har Sandberg (2020) undersøkt tre avgjørelser fra storkammersakene om barnevern (*HR-2020-661-S*, *HR-2020-662-S*, *HR-2020-663-S*). Alle sakene gjenspeiler forholdet mellom praksis i norsk barnevern og EMD. I motsetning til hennes anmerkninger i studien fra 2018 om *Jansen mot Norge*-dommen, problematiserer Sandberg her, i mye større grad, norsk barnevernspraksis i forhold til EMD. I denne fremstillingen konkluderer hun med at Norge må ta både gjenforeningsmålet og hensynet til å bevare familiebåndene mellom barn og deres biologiske foreldre på alvor. Hun fremhever at dette særlig gjelder ved fastsettelse av samvær, og at det ikke kan settes begrensninger på et så tidlig tidspunkt at det kun er ment å sikre kjennskap til foreldre. Dette også i tilfeller hvor plasseringen antas å være langvarig. Sandberg (2020) påpeker imidlertid at samvær ikke skal fastsettes på en slik måte at det utsetter barnet for urimelig belastning, og at et tiltak må opprettholdes dersom det tydelig er til barnets beste.

2.1.2 Endringer i barnevernet som følge av dommene

I en nyere nasjonal rapport ble det gjennomgått 37 fylkesnemndsvedtak og 32 lagmannsrettsdommer, avsagt i perioden 27. mars til 31. desember 2020 (Alvik, 2021). I lys av Høyesteretts tre avgjørelser i storkammer 27. mars 2020, var rapportens formål å avklare om praksis i norske domstoler og fylkesnemnder samsvarer med Høyesteretts presiseringer av gjeldende rett. Funnene viser at barnevernets praksis i stor grad samsvarer med avgjørelser fra Høyesterett og dommene i EMD. Samværsfastsettelsene er i dag mer grundige og konkrete, samt at det etter EMD-dommene tilrettelegges for mer samvær og gjenforeningsmålet opprettholdes i de fleste saker (Alvik, 2021). Som et paradoks til mye annen forskning på feltet, problematiserer Alvik (2021) hvordan det i flere tilfeller ser ut til at gjenforeningsmålsettingen opprettholdes til tross for at det foreligger sterke grunner til at gjenforening fremstår som usannsynlig. Ut ifra begrunnelsene i enkelte av vedtakene og dommene som er gjennomgått, reiser rapporten spørsmål om gjenforeningsmålet både kunne

og burde vært forlatt i flere saker, av hensyn til barnets beste. Til tross for at en historikk med, eller tegn på vold og/eller overgrep er gjengitt i fylkesnemndenes dokumentasjon, viser funnene at disse forholdene i noen tilfeller ikke er blitt vurdert (Alvik, 2021).

Lignende funn blir presentert i «Barnevernledere svarer», en nyere rapport basert på barnevernlederes vurderinger av egne tjenester (SOS barnebyer, 2021). I en undersøkelse utført i perioden 23. februar til 31. mars, uttalte 84 barnevernledere seg om hvordan EMD-dommene har endret norsk barnevern. Her fremkommer det at hele 86 prosent av lederne mener at det i dag begrunnes bedre i hver enkelt sak, og at dommene har ført til at det tilrettelegges for mer samvær etter omsorgsovertakelse. 78 prosent oppgir at de også har endret hvordan de arbeider med å se på muligheter for tilbakeføring og samarbeid med foreldre. Rapportens funn viser helt tydelig at det har skjedd endringer i barnevernets praksis, som på flere områder ser ut til å være i tråd med ny rettspraksis i Norge (SOS barnebyer, 2021).

2.2 Forholdet mellom nasjonal og internasjonal rett

Flere studier har pekt på ulike utfordringer som ofte oppstår i det norske barnevernssystemet, både på nasjonalt nivå og i møte med andre rettssystemer. Noen hevder det er dagens praksis i det norske barnevernet som kompliserer og vanskeliggjør forholdet til internasjonale aktører (Gerds-Andresen, 2020, 2021; Melinder et al., 2021), mens andre kritiserer motstridende interesser hos EMD og hevder at det heller er domstolens praksis som bør revurderes (Haugevik & Neumann, 2020; Smith, 1999).

2.2.1 Utfordringsområder og uoverensstemmelser i EMD og norsk rettspraksis

Melinder, Albrechtsen van der Hagen & Sandberg (2021) har i sin artikkel identifisert tre problemområder ved det norske barnevernet og dets system: å balansere barnets rettigheter med foreldrenes, det psykologiske feltets innflytelse på tolkningen av hva som er barnets beste og manglende koblinger i form av blant annet organisering og samarbeid i barnevernsarbeidet. Artikkelen formål var å kartlegge ulike faktorer som kan bidra til forståelsen av det norske systemets effektivitet i henhold til EMD og barnekonvensjonen. I flertallet av sakene som er reist konkluderer EMD med brudd på art. 8 i EMK, med vekt på at Norge har tatt for lite hensyn til foreldrenes rett til familieliv. Melinder et al. (2021) fremhever at i en norsk sammenheng, vil barnets eget syn tillegges betydelig vekt i vurderinger om samvær. Dette ser ikke ut til å ha blitt satt søkelys på i EMD sine dommer

mot Norge så langt. Forfatterne hevder at fokuset på barn som rettighetshaver også må anerkjennes i EMD, og at tilfellene kan vurderes annerledes deretter. Det argumenteres videre for at en faglig utvikling i psykologien har påvirket tolkningen av barnets beste, og følgelig handlinger fra barnevernet (Melinder et al., 2021).

Dette synet finner vi også hos Gerdts-Andresen (2020), som hevder det er mye som tyder på at de sentrale samfunnsverdiene som underbygger avgjørelser av samvær utspiller seg i en “behovsretning” påvirket av det psykologiske feltet, hvor biologiske foreldre ses på som hindre istedenfor mulige ressurser. Gerdts-Andresen (2020) har foretatt en innholdsanalyse av 91 fylkesnemndsvedtak fra perioden 1. juli 2018 til 31. desember 2019, med den hensikt å undersøke hvordan fylkesnemnda begrunner fastsettelse av samvær mellom barn og foreldre. Disse vedtakene var rettet mot totalt 115 barn fra alderen 0-15 år. Gerdts-Andresen (2020) finner det kritisk at samtlige vedtak henviser til høyesterettsdommen av 2012 (Rt 2012-1832) i innledende tekst, da dette gir tydelige indikasjoner på at dommen gjerne brukes som en «fastsatt standard» for at langvarige plasseringer skal reguleres med samvær tre til seks ganger i året. Fylkesnemnda konkluderer med langvarig omsorgsovertakelse i 83 av de 91 gjennomgåtte vedtakene, og synliggjør i svært liten eller ingen grad, hvilke forhold som tilsier at plasseringene er mer sannsynlig som langvarig enn kortvarig.

Disse forholdene har blitt problematisert nærmere i en nyere studie, basert på en dokumentanalyse av 94 norske omsorgssaker rettet mot 117 barn fra alderen 0-17 år (Gerdts-Andresen, 2021). Studien er motivert av de 9 forskjellige sakene som siden 2019 er dømt mot Norge av EMD, med hensikt å undersøke om barn og foreldres rett til samvær er ivaretatt. Gerdts-Andresen (2021) stiller spørsmål ved om disse dommene skal forstås som enkeltsaker eller om det foreligger en pågående systematisk motsetning mellom konvensjonelle rettigheter og dagens praksis i det norske barnevern. I likhet med studien fra 2020, vises det igjen til en overveldende andel av langsiktige plasseringer. Kun 6% av omsorgsovertakelsene ble vurdert som kortsiktige, i tråd med EMDs veiledningsprinsipp om at alle omsorgsovertakelser skal betraktes som midlertidige. Videre er det kun 2 av 94 omsorgsovertakelser som har udefinert varighet, i samsvar med art. 8 i EMK som understreker at fokus skal ligge på å ivareta forhold mellom barn og foreldre, snarere enn å definere varighet av plasseringen (Gerdts-Andresen, 2021). Resultater fra begge studiene viser grunn til å stille spørsmål ved om praksis i fylkesnemnda og i barnevernet generelt samsvarer med gjeldende norsk og internasjonal rett i reguleringen av samvær. I begge studiene konkluderer Gerdts-Andresen (2020, 2021) med at

mangel både på og i begrunnelser har en tendens til å støtte forestillingen om at fylkesnemndas beslutninger er i strid med konvensjonelle rettigheter for både barnet og foreldrene.

Smith (1999) har i sin artikkel utført en analyse av forholdet mellom norsk og internasjonal barnevernlovgivning, der det understrekes flere uoverensstemmelser. Det vises til at barn i Norge har en rettslig stilling med utspring fra både norsk barnevernlovgivning og fra internasjonale konvensjoner som EMK og FNs barnekonvensjon. Smith (1999) hevder at den norske barnevernlovgivning med prinsippet om barnets beste gir en bedre beskyttelse av barnets interesser enn hva EMK gjør, ettersom EMK ikke innebærer et sterkt vern for barn spesielt. Spesielt i tilfeller hvor barnets interesser ikke sammenfaller med foreldrenes, vil sterke rettssikkerhetsgarantier for foreldre kunne svekke rettssikkerheten hos barnet (Smith, 1999).

I en artikkel basert på en innholdsanalyse av ulike internasjonale dommer, har O'Mahony problematisert (2019) ulike sider ved EMDs lovforståelse og kritisert hvordan domstolen pålegger statspartene svært krevende og ofte uforståelige forpliktelser. Det hevdes at domstolens praksis fører til tydelig forvirring og inkonsekvens på flere sentrale områder, og at dette skaper usikkerhet rundt hva som kreves av medlemsstatene. Resultatet av analysen viser at domstolens begrunnelser ikke alltid stemmer overens og at saker som ligner hverandre ofte avgjøres på forskjellige grunnlag. EMD sin tolkning av EMK, spesielt art. 3 og 8, trekkes frem som et grunnleggende bevis på en inkonsekvent rettspraksis. O'Mahony (2019) stiller seg kritisk til at det må oppnås en minimumsterskel på alvorlighetsgrad før en sak kan bringes inn under art. 3, og at saker som ikke når denne terskelen heller behandles som brudd på art. 8 om retten til privatliv. Det stilles spørsmål ved at domstolen i noen saker finner brudd på både art. 3 og 8, mens det i lignende tilfeller vises en uttrykkelig utelukkelse av art. 8 selv om brudd på art. 3 er funnet. Studien viser at de to bestemmelsene ofte samles i dommernes avgjørelser, uten at det redegjøres for verken den ene eller den andre overtredelsen eller rettspraksis som regulerer bestemmelsene.

2.2.2 Internasjonal kritikk mot barnevernet

I lys av at stadig flere saker føres for EMD, har Haugevik & Neumann (2020) kartlagt den internasjonale kritikken mot det norske barnevernet. Artikkelen utforsker hvordan kritisk omtale av det norske barnevern kan utvikle seg til å bli et utenrikspolitisk tema, samt hvordan

Utenriksdepartementet og norske diplomater håndterer slike saker. Den internasjonale kritikken fremhever to ulike sider ved det norske barnevernets kontekst: at hensynet til barnets behov for beskyttelse og privatliv vektlegges på bekostning av foreldres rett til privatliv, og foreldres opplevelser av maktesløshet overfor barnevernet. Foreldre opplever at de møtes av et strengt byråkrati, at saksbehandlere er utilgjengelige og at møter med barnet er for korte, sjeldne og hindrer gjenforening på et senere tidspunkt (Haugevik & Neumann, 2020). Ansvar for barnevernet i Norge fordeles mellom stat og kommune, en ansvarsfordeling som ifølge Haugevik & Neumann (2020) bidrar til å skape ytterligere utfordringer i møte med den internasjonale kritikken. Kritikerne krever svar fra norske myndigheter, mens regjeringen og utenriksdepartementet henviser til at ansvaret ligger hos det statlige barnevernet og de kommunale barneverntjenestene. Forfatterne hevder at kritisk omtale av det norske barnevern fra anerkjente, vidtrekkende medier og autoritative internasjonale organisasjoner, over tid vil kunne tære på Norges omdømme som foregangsland i barne- og familiepolitikken (Haugevik & Neumann, 2020).

2.3 Samværspraksis i barnevernet

Spørsmål knyttet til samværsfastsettelse er fremtredende i alle dommene i EMD mot det norske barnevern. Flere studier har utnevnt dette som et viktig forbedringsområde og oppfordret til endring både i norsk barnevernlovgivning og i praksis (Gerds-Andresen, 2020; Sandberg, 2020).

I en svensk rapport utført av Bergman et al., (2018) på oppdrag fra Socialstyret, ble det sett på opplevelsen og nytten av å anvende «vurderingsstøtte» (bedömningsstöd), i spørsmål om samvær og kontakt for barn plassert utenfor hjemmet. Vurderingsstøtten ble anvendt i saker for 144 barn, utført av 76 sosialarbeidere fra 27 kommunale sosialenheter i Sverige, i en seks ukers periode. Datainnsamlingsmetoden var spørreundersøkelse og fokusgruppeintervju. Funn fra studien viser at sosialarbeiderne opplevde det som viktig å få veiledning i vurderinger om samvær og kontakt. Dette ble uttrykt som svært vanskelige problemstillinger og et viktig utviklingsområde. 3 av 4 sosialarbeidere mente at bruken av vurderingsstøtten hadde lettet deres arbeid med å vurdere barnets beste i sammenheng med samværsomfanget. En like stor andel svarte at vurderingsstøtten bidro til å øke rettssikkerheten, og at det hadde hjulpet ved at informasjon ble innhentet mer systematisk. I de fleste sakene hadde veiledningen også ført til at barnets perspektiv kom tydeligere frem. Over 80% sa at de ville fortsette med vurderingsstøtten og over 90% ville anbefale den til andre profesjonelle aktører. Teorien om

vurderingsstøtte får også medhold i rapporten til Gording Stang & Baugerud (2018), som trekker den frem som svært hensiktsmessig.

Gording Stang & Baugerud (2018) har skrevet en norsk rapport på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet, som et ledd i oppfølgingen av NOU 2016:16 Ny barnevernslov. Rapporten er basert på en barnefaglig og juridisk utredning. Kapittel 2, 3 og 5 i rapporten vil presenteres av særlig relevans i forhold til vår studie. Sistnevnte kapittel presenteres dog under kapittel 2.3.1 om «Barn og sentrale aktører i feltet om samvær».

Kapittel 2 i rapporten redegjør for ulike faktorer som bør tas i betraktning i beslutninger om samvær og dets hyppighet, begrensninger og eventuelt opphør. Samvær og kontakt kan tjene ulike forhold, avhengig av årsaken til flyttingen og flyttingens varighet. I saker hvor barneverntjenesten har vurdert tilbakeføring som lite sannsynlig, har samværet en annen målsetting enn i saker hvor flyttingen er kortvarig. Forfatterne hevder at psykologien da kan utgjøre et viktig kunnskapsgrunnlag for hvilke vurderinger som må foretas i beslutninger om barns samvær og kontakt med foreldre (Gording Stang & Baugerud, 2018). Særlig blir begrepet om barnets beste i økende grad både påvirket og forstått ut ifra psykologfaglige begreper som kognitiv utvikling og tilknytning, så vel som endringer i barnets posisjon og rettmessige status i samfunnet.

I en diskusjon om barnevernets praktisering av samvær mellom barn plassert utenfor hjemmet og deres biologiske foreldre, fremhever også Ulvik (2002) i sin artikkel, nyere utviklingspsykologi som kunnskapskilde. Denne utviklingen bidrar til et nytt syn på barns utvikling som et resultat av interaksjoner og relasjoner. Ulvik (2002) konkluderer med at slik generalisert kunnskap kan være retningsgivende ved utforming av praksis i barnevernet, men understreker samtidig at de aldri kan anvendes direkte i form av universelle anbefalinger. Fremtidige samværsanbefalinger bør ta til sikte å kombinere resultater fra empiriske undersøkelser med nyanserte analyser av det enkelte barns særlige behov og situasjon (Ulvik, 2002).

Det rettslige utgangspunkt for vurdering av samvær er sentralt i alle dommene mot norsk barnevern fra EMD. I kapittel 3 viser Gording Stang & Baugerud (2018) til EMDs viktige utgangspunkt om at en omsorgsovertakelse skal være et midlertidig tiltak, med mål om at barn og foreldre skal gjenforenes. Samværsordninger skal derfor bidra til å realisere dette formålet. Ethvert tiltak eller vedtak foretatt av offentlige myndigheter som kan være til hinder

for en slik gjenforening innebærer dermed et mulig brudd på EMK art. 8, med mindre det er begrunnet i hensynet til barnets beste og nødvendig for å beskytte barnet. Forfatterne hevder at norsk barnevernlov går lengre enn EMD i å prioritere hensynet til barnets beste på bekostning av hensynet til foreldrene, selv om barnets beste er et overordnet rettsprinsipp også nedfelt i EMDs praksis. EMD foretar ikke en realitetsprøving av de faktiske forholdene i sakene slik som Høyesterett gjør, de undersøker bare om vedtaket som den gang ble truffet var i strid med de anførte bestemmelsene i EMK. På den måten blir det ingen automatikk i at et barn rent faktisk blir tilbakeført eller at samvær besluttes, selv om det opprinnelige vedtaket var i uoverensstemmelse med EMK art. 8 (Gording Stang & Baugerud, 2018)

2.3.1 Barn og sentrale aktører i feltet om samvær

Gording Stang & Baugerud (2018) har også utført intervjuer med sentrale aktører om deres tanker rundt samvær og kontakt, fremstilt i rapportens kapittel 5. Aktørene som ble intervjuet var landsforeningen for barnevernsbarn (Lfb), Myrsnipa samværssted, Fosterhjemforeningen og en fylkesnemndsleder. Aktørene representerte ulike organisasjoner med ulike perspektiver på samvær. Her fremkommer det blant annet at flere barn og særlig ungdommer, får for lite samvær. Barn som derimot ikke ønsker samvær, må tas bedre hensyn til (Lfb). Det uttrykkes også at samvær i noen tilfeller utføres ut ifra hensynet til foreldrene, og ikke barnet (Fosterhjemsforeningen). I samvær med tilsyn, fordi foreldrene ikke kan være alene med sitt barn, stilles det spørsmål ved hvor omfattende dette noen ganger er (opp til 6 timer av gangen, 6 ganger i året) og at 2-3 timer samvær i slike tilfeller ofte er mer enn nok (Myrsnipa Samværssted). Erfaringen til fylkesnemndslederen er at det for 20-25 år siden var hyppigere samvær i etterkant av en omsorgsovertakelse enn det er i dag. Fylkesnemndslederen påpekte at det må foreligge sterke og spesielle grunner for å fastsette null eller svært begrenset samvær.

Et svært viktig aspekt når det kommer til fastsettelse og vurdering av samvær, er barnets egen rett til å bli hørt. Høsten 2020 ble undersøkelsen “Det handler om oss” gjennomført av Forandringsfabrikken Kunnskapssenter (2021). Den baserer seg på kunnskap, erfaringer og råd fra 100 barn i alderen 7-18 år som alle har hatt samvær med én eller begge foreldre, med eller uten tilsyn. Formålet med rapporten var å formidle kunnskap direkte fra barn til instanser som barnevernet, slik at disse blir gjort mer nyttige for dem som systemene er laget for. Gjennomsnittsalderen på deltakerne i studien var 13 år, og metoden som ble brukt for å innhente erfaringer og råd var en deltakende og praksisrettet metodikk utviklet i samarbeid

med barn og unge. Informasjonen fra deltakerne ble innhentet gjennom ulike samlinger, og erfaringene og rådene som fremkom ble dokumentert i referat, skriftlig og visuell dokumentasjon. Funnene fra rapporten viser at barn opplever at det er bestemt alt for mye over dem i spørsmålet om samvær. Hele 70 % av barna opplyste at de ikke fikk være med å bestemme viktige ting vedrørende samvær, slik som hvem samværet skulle være med, hvor ofte, hva de skulle gjøre eller hvor det skulle finne sted. Mange barn og unge uttalte tydelig at samvær må fastsettes ut fra en konkret vurdering av hvert enkelt barns situasjon, og ikke som en standardløsning. Ingen av barna i undersøkelsen mente at tilbakeføring eller gjenforening bør være målet med samvær og var tydelige på at barnevernet aldri kan flytte barn tilbake til sine biologiske foreldre uten at barnet selv ønsker det (Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021).

3. RETTSLIG OG TEORETISK RAMMEVERK

I dette kapitlet presenteres studiens rettslige og teoretiske rammeverk. Det vil først bli gitt en kort gjennomgang av sentrale prinsipper i barnevernloven og andre barnevernfaglige begreper som er aktuelle for studiens kontekst. Under nasjonal rett vil vi gjøre rede for sentrale beslutningsorganer som fylkesnemnda, tingrett, lagmannsrett og Høyesterett. Deretter følger en gjennomgang av internasjonal rett med fokus på EMD, EMK og FNs barnekonvensjon. I det teoretiske rammeverket vil vi gi en presentasjon av barn og foreldre som rettssubjekt, forholdet mellom stat- individ og retten til familieliv, Lipsky sin teori om bakkebyråkratiet og tilknytningsteoretisk forståelse.

3.1 Barnevernrett

3.1.1 Sentrale prinsipper i barnevernloven

Barnevernloven (bvl) har som formål å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, jf. bvl § 1-1 (Barnevernloven, 1992). Barnevernretten bygger på tre grunnleggende prinsipper: det biologiske prinsipp, mildeste inngreps prinsipp og hensynet til barnets beste. Prinsippene er veiledende for myndighetsutøvelse i tråd med denne loven og styrende for de avgjørelser som blir fattet (Barnevernloven, 1992; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). Barnets beste-prinsippet er nedfelt i barnevernlovens § 4-1 og tilsier at alle tiltak og beslutninger som fattes skal være i tråd med barnets beste. Det biologiske prinsipp har sitt utspring i at kontakten mellom barn og biologiske foreldre skal opprettholdes og at barnet har stor verdi av å vokse opp hos sine

biologiske foreldre. Mildeste inngreps prinsipp bygger på at barnevernet ikke skal iverksette mer inngripende tiltak enn det som er ytterst nødvendig (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). I tillegg til disse tre, har tilknytning lenge vært et vurderingstema i barnevernets arbeid og blitt tillagt spesielt vekt i beslutningsprosesser om samvær og tilbakeføring (Barnevernloven, 1992; Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Omsorgsovertakelse

En omsorgsovertakelse innebærer at foreldrene fratras den daglige omsorgen for barnet, og at omsorgen overføres til det kommunale barnevernet. Vedtak om å overta omsorgen for et barn er hjemlet i bvl § 4-12 som bygger på fire alternative grunnlag etter bokstav a til d. Bokstav d er den mest anvendte og understreker at et omsorgsvedtak kan treffes «dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet» (Barnevernloven, 1992).

Samværsrett

Det rettslige grunnlaget for samvær er forankret i BK art. 9 nr. 3, EMK art. 8, bvl § 4-19 og barneloven (bl) § 42 (Barnelova, 1981; Barnevernloven, 1992; Høstmælingen et al., 2016; Menneskerettsloven, 1999). Av bestemmelsene følger utgangspunktet om at barn og foreldre har rett til samvær med hverandre, forutsatt at det ikke strider mot hva som er til barnets beste. Når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse er det fylkesnemnda som skal ta standpunkt til samværsretten og omfanget, jf. bvl § 4-19 annet ledd. Samværet som fastsettes er et minstesamvær og barnevernet kan tilrettelegge for økt eller mer fleksibelt samvær, forutsatt at det ikke strider mot det som allerede er bestemt. I enkelte tilfeller kan fylkesnemnda bestemme at det av hensyn til barnets beste ikke skal bli gitt noe samvær, jf. bvl § 4-19 annet ledd (Barnevernloven, 1992; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016).

Tilbakeføring

Det følger implisitt av barnevernloven og EMK at en omsorgsovertakelse i utgangspunktet er midlertidig. Målet er at barnet skal tilbakeføres til foreldrene når forholdene legger til rette for det, jf. bvl § 4-21. Barneverntjenesten har derfor et løpende ansvar for å følge både barnets og foreldrenes utvikling, og vurdere om det er nødvendig med ytterligere eller andre tiltak, jf. bvl § 4-16. Der hensynet til barnet ikke taler imot, skal det legges til rette for mer samvær med søsken og for at foreldrene skal få tilbake omsorgen for barnet. Tilbakeføring etter en omsorgsplassering er hjemlet i bvl § 4-12, styrt av lovens § 4-21 som

understreker at fylkesnemnda skal "oppheve vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg". Barnevernet har mulighet til å fravike dette etter § 4-21 første ledd, dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og sitt nye omsorgsmiljø at det vil medføre alvorlige problemer for barnet å bli flyttet (Barnevernloven, 1992).

3.2 Rettslig rammeverk

3.2.1 Nasjonal rett

Sentrale beslutningsorganer

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et uavhengig domstollignende forvaltningsorgan sammensatt av en jurist, et fagkyndig medlem og en legperson, jf. bvl § 7-5 (Barnevernloven, 1992). Fylkesnemnda treffer enkeltvedtak i første instans i alvorlige saker som er fremmet av kommunen, ofte basert på tvang slik som omsorgsovertakelse eller ved samværsfastsettelse. Vedtakene som fylkesnemnda treffer kan bringes inn for domstolene som kan prøve vedtakene fullt ut, etter tvistelovens kapittel 36, jf. bvl § 7-24 (Barnevernloven, 1992; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). Saksgangen i fylkesnemnda er lik domstolenes, hvor sakens parter på den ene siden er kommunen som ønsker å sette inn et tiltak og på den andre siden den private part som forslaget direkte gjelder, slik som barnet og foreldrene. Saker for fylkesnemnda starter med at kommunen fremmer en begjæring basert på en barnevernfaglig utredning. I disse tilfeller følger saksbehandlingsregler for fylkesnemndsbehandlingen av barnevernloven kapittel 7 (Barne- og familiedepartementet, u.å.).

Tingrett, lagmannsrett og Høyesterett

De alminnelige domstolene og nasjonale rettsmidler består av tre instanser: tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. Parter som motsetter seg et vedtak som fattes i fylkesnemnda, kan etterprøve og klage inn dette vedtaket. Første instans er tingretten. Flere av sakene som behandles her omhandler samværsordninger og omsorgsovertakelse. Andre instans er lagmannsretten, som er ankeinstans for avgjørelser avsagt i tingretten (Norges domstoler, u.å.). Høyesterett er siste instans, og tar for seg tilsvarende avgjørelser avsagt i lagmannsretten. Høyesterett har siste avgjørende ord i rettslige spørsmål jf. Grunnloven § 88 (Grunnloven, 1814; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). Hovedoppgaven til

Høyesterett er å bidra til rettsavklaring og utvikling der rettsstilstanden er uklar, innenfor de rammer som følger av Grunnlov, lov og Norges folkerettslige forpliktelser (Grunnloven, 1814; Norges Høyesterett, u.å.).

3.2.2 Internasjonal rett

Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD)

Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) er Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) sitt overvåkingsorgan og har som oppgave å avsi folkerettslige bindende dommer i saker der staten selv er part, jf. EMK art. 46. (Prop. 133 L (2020-2021)). Domstolen består av 47 dommere, en fra hvert land utvalgt av Europarådets parlamentarikerforsamling basert på tre kandidater som landets regjering har oppnevnt (Utenriksdepartementet, 2020). EMD dømmer i saker mot stater og det er statene som forpliktes etter menneskerettighetene. Både statlige myndigheter som lovgiver, fylkesnemnder og domstoler, men også kommunale barnverntjenester, må utføre sine oppgaver innenfor det rammeverket menneskerettighetene oppstiller (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Dersom man ønsker saken sin behandlet i EMD, må klagen sendes inn og oppfylle visse vilkår. Saken må blant annet ha vært igjennom alle de nasjonale klageordningene. Først når man ikke får medhold eller får ankebehandlingen avvist i de norske domstolene, kan saken bringes inn for EMD (Norges institusjon for menneskerettigheter, u.å.). EMK art. 46 forplikter medlemsstater til å etterfølge en endelig dom fra EMD (Utenriksdepartementet, 2020).

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)

EMK har gjennom menneskerettsloven § 2 fått status som norsk lov. Norge er derfor forpliktet til å overholde konvensjonens bestemmelser og ved eventuell motstrid skal bestemmelsene i EMK gå foran bestemmelser i norsk lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3 (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016; Menneskerettsloven, 1999). Etter EMK art. 34 har «enhver person» mulighet til å etterprøve og klage inn sin rettsak, dersom de mener at staten har brutt eller krenket deres rettigheter etter konvensjonen. En sak kan ikke behandles av EMD før alle nasjonale rettsmidler er uttømt, jf. EMK art. 35 (Menneskerettsloven, 1999). Det er EMK art. 8 som i all hovedsak regulerer det meste av barnevernsfeltet. Art. 8 omhandler retten til respekt for privat- og familieliv, og viser til at det ikke skal skje noe inngrep av offentlig

myndighet i utøvelsen av denne rettighet. Retten er derimot ikke absolutt, og art. 8 nr. 2 åpner opp for at myndighetene kan foreta inngrep i familielivet på bestemte vilkår. Inngrepet må da ha hjemmel i lov, ivareta et legitimt formål og være «nødvendig i et demokratisk samfunn» («necessary in a democratic society») (Menneskerettsloven, 1999).

FNs konvensjon om barnets rettigheter (BK)

I 1989 ble FNs barnekonvensjon (BK) vedtatt. Norge ratifiserte konvensjonen i 1991 og i 2003 ble den inkorporert som norsk lov av Stortinget. Konvensjonen omfatter barn og unge i alderen 0 - 18 år, og skal gi alle barn særskilt menneskerettighetsvern (FN-sambandet, 2022; Høstmælingen et al., 2016; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). Det er særlig art. 3, 7, 9 12 og 16 i konvensjonen som er aktuelle for studiens kontekst. Art. 3 omhandler prinsippet om barnets beste og fastslår at dette skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Det omfatter både lovgivning, offentlig planlegging og tiltak, men også enkeltavgjørelser som omsorgsovertakelse. Art. 7 handler om barnets rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem. Art. 9 nr. 3 omhandler retten til familieliv, art. 12 om retten til å uttale seg og bli hørt og art. 16 om retten til privatliv (Barnekonvensjonen, 2003; Bunkholdt & Kvaran, 2015; Høstmælingen et al., 2016).

3.3 Teoretisk rammeverk

3.3.1 Barn og foreldre som rettssubjekter

På 1900-tallet skjedde det en utvikling, der barn i større grad ble sett på som selvstendige rettssubjekter og ikke en forlengelse av den voksne og den voksnes rettsstilling (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Norge fikk i 2014 en ny grunnlovsbestemmelse i § 104 som fastslår at barn har krav på respekt og vern som mennesker, samt rett til å bli hørt i saker som gjelder dem selv. I 2018 ble barnevernloven også en rettighetslov og barnets rett til medvirkning styrket (NOU 2016: 16). Det ble blant annet lovfestet et krav om at det skal fremgå av barnevernets og fylkesnemndas vedtak, hva som er barnets synspunkt, hvilken vekt som er tillagt barnets mening og hvordan barnets beste er vurdert (Grunnloven, 1814; NOU 2016: 16, 2016; Prop. 169 L (2016-2017)). Barn blir i dag sett på som en aktiv aktør i eget liv med rett til å bli informert, medvirke og bli hørt. Retten til medvirkning er lovhjemlet i bvl § 1-6, og i § 6-3 første ledd gis det særregler om barns medvirkning også i rettslige avgjørelser (Angel, 2010; Barnevernloven, 1992; Christiansen, 2012). BK art. 12 nedfeller en plikt ovenfor konvensjonsparter til å garantere at barn fritt får gi uttrykk for sine synspunkter og at deres

synspunkter skal tillegges «behørig vekt i samsvar med alder og modenhet» (Barnekonvensjonen, 2003).

Foreldrenes rettigheter har også de senere årene blitt styrket i norsk lovgivning. Det følger av både barnevernloven, forvaltningsloven og barneverntjenestens rutinehåndbok at foreldrene har rett på å forhåndsvarsles, informeres, få si sin mening, motta advokatbistand og ha dokumentinnsyn (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016; Otterlei et al., 2021). Etter en omsorgsovertakelse er barneverntjenesten lovpålagt å tilby oppfølging til biologiske foreldre eller formidle kontakt med andre hjelpeinstanser, jf. bvl §§ 4-5, 4-16 (Barnevernloven, 1992; Otterlei et al., 2021). I enkelte saker vil utgangspunktet være å gi foreldrene hjelp, slik at de kan ha en reell mulighet til å få tilbake omsorgen for barnet. Andre ganger er ikke tilbakeføring realistisk og oppfølgingen vil ha et annet formål, slik som å hjelpe foreldrene til å bearbeide tap (Slettebø, 2009).

3.3.2 Forholdet mellom stat-individ og retten til familieliv

Barns nye status som rettssubjekter og selvstendige individer berører trekantrelasjonen barn-foreldre, barn-stat og familie-stat. En konsekvens ved at barn gis individuelle rettigheter, samtidig som de er avhengig av sine foreldre, er at staten pålegges et særlig ansvar for å ivareta og oppfylle barns rettigheter (Lidén, 2004). Retten til privat- og familieliv gjelder alle mennesker, både foreldre og barn. Juridisk er retten forankret i flere lovbestemmelser, herunder Grunnloven §§ 102 og 104, BK art. 7, 9 og 16 og EMK art. 8 (Høstmælingen et al., 2016; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). EMK art. 8 pålegger staten en negativ forpliktelse til å ikke gripe inn i familielivet og en positiv plikt til å sikre familielivet (NOU 2016: 16). Barn har igjennom BK art. 9 nr. 3 en spesiell rett til å bevare familielivet gjennom personlig forbindelse og regelmessig kontakt med begge foreldrene, med mindre det er i strid med prinsippet om barnets beste. Art. 16 nr. 1 understreker også at «ingen barn skal utsettes for vilkårlige eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse (...)» (Barnekonvensjonen, 2003; Høstmælingen et al., 2016).

Retten til familieliv er ikke direkte nedfelt i barnevernloven, men lovens utgangspunkt er at foreldre selv skal sørge for sine barn (Barnevernloven, 1992; NOU 2016: 16). Måten undersøkelser kan og skal gjennomføres på, mildeste inngrep i valg av tiltak og bestemmelsene om samværrett og tilbakeføring, har alle sammenheng med retten til familieliv. Konkrete juridiske bestemmelser som i særdeleshet er preget av retten til familieliv

etter barnevernloven er § 4-19 om samvær, § 4-20 a om besøkskontakt mellom barn og biologiske foreldre etter adopsjon, § 4-21 første ledd om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse og § 4-16 om oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse. Bestemmelsen i § 1-7 om at barnevernet skal utøve sin virksomhet med respekt for og så langt det er mulig, i samarbeid med barnet og barnets foreldre, kan også ses i sammenheng med retten til familieliv (NOU 2018: 18).

3.3.3 Lipsky sin teori om bakkebyråkratiet

Bakkebyråkrater omtales i Lipsky (2010) sin teori, som offentlige tjenestearbeidere som samhandler direkte med innbyggere og som har betydelig skjønnsrett i utførelsen av arbeidet deres. Barnevernsarbeiderne benevnes som de ultimate bakkebyråkratene, kjennetegnet ved at de arbeider under kontinuerlig press som følge av ulike faktorer som regjerer i deres arbeidsmiljø. Utilstrekkelige ressurser, stadig økende etterspørsel etter tjenester, vage og tvetydige organisatoriske forventninger, vanskeligheter med å måle ytelse og klienter som ikke frivillig velger tjenestene trekkes frem som hovedtrekk i deres komplekse arbeidshverdag (Lipsky, 2010). Barnevernsarbeiderne er posisjonert mellom myndighetene som sitter på den formelle makten og innbyggere som mottar tjenestene. Beslutningene deres er på den ene siden preget av regler, lover og prosedyrer, mens de på den andre siden påvirkes av kultur, normer og etiske retningslinjer for rett og galt i faget sitt (Lipsky, 2010).

Barnevernsarbeideren slites mellom krav om å forbedre effektiviteten i arbeidet, både fra tjenestemottakere og samfunnet som helhet. For å håndtere dette krysspresset utvikles det snarveier, forenklinger og andre mestringsmekanismer for å oppnå resultater i tråd med arbeidets gitte verdier (Kojan & Christiansen, 2016; Lipsky, 2010). Lipsky (2010) hevder at alle disse måtene å håndtere arbeidet på, effektivt blir den politikken som utføres. Som del av en profesjon, er det mange faglige og yrkesetiske krav som stilles i jobben til barnevernsarbeideren. I norsk kontekst har tilknytningsteori og behov- og relasjonsretningen hatt stor betydning for fagpersoners selvforståelse i barnevernet, og gitt et veldefinert empirisk grunnlag i forankring av hensynet til barnets beste (Melinder et al., 2021).

3.3.4 Tilknytningsteoretisk forståelse

Tilknytningsteori er basert på psykiateren John Bowlby sitt arbeid, senere videreutviklet av psykologen Mary Ainsworth (Smith, 2002). Teorien har sitt fundament i barnets avhengighet og behov for beskyttelse og omsorg, og refererer til et varig emosjonelt bånd mellom barnet og sine omsorgspersoner (Bowlby, 2005; Smith, 2002). Barns tilknytningskvalitet er basert på barnets ulike samspillserfaringer. I teorien ligger det ingen betingelse for at et godt samspill

må være med biologisk mor eller far, hovedsaken er at det finnes en fast omsorgsgiver over tid som gir barnet trygghet, omsorg og er stabilt følsom og regulerende ovenfor barnets behov og ønsker (Brandtzæg et al., 2019; Bunkholdt & Kvaran, 2015; Smith, 2002). Barn som er blitt møtt av omsorgsgivere som er tilgjengelige og responderende, utvikler såkalt trygg tilknytning og relasjonskompetanse (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Over tid er det blitt reist spørsmål om hensynet til det biologiske prinsipp har veid for tungt, og ulike fagmiljøer har etterlyst forskningsmessig belegg for den posisjonen det biologiske prinsipp har fått i barnevernet (Bunkholdt & Kvaran, 2015). I NOU 2012: 5 Bedre beskyttelse av barns utvikling, foreslo ekspertutvalget Raundalen en innføring av et utviklingsstøttende prinsipp i barneloven, basert på tilknytningsteori. Prinsippet skulle veie tyngst og ha forrang fremfor det biologiske prinsipp, dersom omsorgsbetingelsene til barnet viste seg å være utviklingshemmende (Bunkholdt & Kvaran, 2015; NOU 2012: 5).

De tre begrepene tilknytning, behov og relasjon har inntatt en særlig overordnet plass i den profesjonelle forståelsen av barnets behov i norsk kontekst. Den forsterkede betydningen av disse begrepene kan ses i sammenheng med en utvikling på midten av 1970-tallet, knyttet til barns behov for kontakt med biologiske foreldre og hvordan separasjon av barn og foreldre kan påvirke barnets utvikling (Gerds-Andresen, 2020). Denne utviklingen deler seg i to ulike ideologiske retninger innen tilknytningsteoretisk forståelse, som på ulike måter danner utgangspunkt for hvilket samværsomfang som er til barnets beste. Forenklet blir de omtalt som «behovsretningen» og «relasjonsretningen». «Behovsretningen» understreker den viktige ivaretagelsen av barnets behov for videre utvikling, i form av trygghet og stabilitet. Etableringen av nye relasjoner skal prioriteres i omsorgsovertakelsessaker, med det argument at samvær mellom barn og biologiske foreldre kan forstyrre barnets tilknytning til nye omsorgspersoner og dermed skade utviklingen. «Relasjonsretningen» derimot, vektlegger barnets identitet og står i nær relasjon med det biologiske prinsipp som innebærer at barn både har best av og rett til å vokse opp med sine biologiske foreldre. Et sentralt moment i denne retningen er barnets behov for kontinuitet (Gerds-Andresen, 2020).

4. METODE

I dette kapitlet introduseres studiens vitenskapsteoretiske perspektiv. Deretter vil de ulike fasene av forskningsprosessen gjennomgås, slik som datainnsamlingsmetoden, den praktiske gjennomføringen, analyse, etiske betraktninger, studiens kvalitet og vår rolle.

4.1 Vitenskapsteoretisk perspektiv

Kvalitative forskere forankrer sin forskning med utgangspunkt i et vitenskapsteoretisk perspektiv (Postholm, 2020). Vår studie er plassert innenfor sosialkonstruktivismen og den fenomenologiske og hermeneutiske tradisjonen.

4.1.1 Sosialkonstruktivisme, fenomenologi og hermeneutikk

Målet for vår studie har vært å forstå og belyse deltakernes synspunkter på et utvalgt tema. Sosialkonstruktivismen fordrer at vi først og fremst forstår menneskers handlinger, erfaringer og opplevelse med utgangspunkt i sosiale relasjoner og en felles skapt virkelighet. Kunnskap er noe som skapes i samhandling med andre mennesker og på bakgrunn av vår for-forståelse. Forskningen skal av den grunn lene seg mest mulig til deltakernes synspunkter (Røkenes & Hanssen, 2006; Thagaard, 2018; Thomassen, 2006). Vår studie vektlegger barnevernsansattes erfaringer og refleksjoner knyttet til temaet EMD, og faller derfor innenfor en sosialkonstruktivistisk forståelse av kunnskap og hvordan kunnskap produseres.

Kvalitative metoder bygger også i hovedsak på teorier om menneskelig erfaring (fenomenologi) og fortolkning av mening (hermeneutikk). Beskrivelser av den intervjuedes forståelse, mening og livsverden refererer til en fenomenologisk fremgangsmåte, mens fortolkningen av de beskrevne fenomenene og deltakernes synspunkter er den delen av forskningsprosessen som forholder seg til hermeneutisk teori (Grønmo, 2016; Malterud, 2003; Postholm, 2020). En fenomenologisk tilnærming har ifølge Thomassen (2006) vist seg å være velegnet for forskning som tar utgangspunkt i praksis og dens egenart. En fenomenologisk påvirkning til vår studie har vist seg gjennom at vi studerer hvordan deltakerne forstår, opplever og reflekterer over egne handlinger og praksisendringer. Tradisjonelt krever dette å sette forforståelsen vår til side, men med en hermeneutisk vending har vi anerkjent at det alltid vil være forforståelse til stede. Den hermeneutiske tradisjonen har vært særlig fremtredende og viktig under bearbeiding av dataen, og når vi har fortolket hva materialet kan bety (Thomassen, 2006).

4.2 Metodisk tilnærming

4.2.1 Kvalitativ studie

Formålet med studien har vært å gå i dybden på et mye debattert tema som berører flere sider av samfunnet. Det samsvarer med den kvalitative tilnærmingens overordnede mål om å bidra til å oppnå en dypere forståelse av sosiale og kulturelle fenomener, slik det selv erfares av individet i deres naturlige kontekst (Malterud, 2012; Thagaard, 2018).

4.2.2 Fokusgruppeintervju

Vi har i studien benyttet oss av fokusgruppeintervju som datainnsamlingsmetode. En fokusgruppe karakteriseres av fem trekk: (1) en liten gruppe mennesker som (2) besitter visse felles karakteristikk og som (3) gir kvalitativ data (4) i en fokusert diskusjon (5) for å bidra til å forstå et bestemt tema av interesse (Krueger & Casey, 2015). Fokusgrupper er velegnet til undersøkelser på et nytt område, ettersom ordutvekslingen kan bringe flere spontane og ekspressive synspunkter til syne (Kvale & Brinkmann, 2015). Gruppen ledes av en moderator som har ansvar for å presentere spørsmålene, og en co-moderator som har ansvar for å observere gruppen og ta notater (Halkier, 2010; Punch, 2014). I følge Krueger & Casey (2015) anbefales det å bruke fokusgrupper når målet er å få tak i et bredt spekter av meninger, erfaringer og oppfatninger om et bestemt tema. Det passer med vår studie som har hatt som formål å få innsikt i barnevernsansattes egne erfaringer og refleksjoner, og hvordan de kollektivt konstruerer mening rundt et så nytt tema som EMD, barnevern og praksisendringer. Vi har som nevnt, også undersøkt ut fra et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Samspillet og den sosiale interaksjonen mellom deltakerne har av den grunn blitt sett på som kilden til kunnskap (Halkier, 2012). En styrke ved det sosiale samspillet, kan være at produksjonen av data oppleves mindre påtrengende ovenfor deltakerne. På en annen side kan det sosiale samspillet bidra til ulike gruppeeffekter. Det kan blant annet oppstå tendenser til konformitet og dårlig dynamikk i gruppen (Halkier, 2010; Malterud, 2012). Hvordan vi praktisk gjennomførte fokusgruppeintervju i forhold til vår studie og refleksjoner knyttet til styrker og svakheter, blir gjennomgått i 4.3.4. Praktisk gjennomføring av fokusgruppeintervju.

Videre kan en fokusgruppe struktureres på ulike måter, avhengig av moderatorens involvering. I fokusgruppelitteraturen opereres det gjerne med tre modeller for struktur: en løs, en stram og traktmodellen (Halkier, 2010, 2012). I vår studie har vi lent oss mot traktmodellen (Halkier, 2012). Praktisk innebar dette at vi startet intervjuene med åpne og eksploderende spørsmål. Det gjorde at deltakernes perspektiv fikk tydelig plass. Vi tillot oss å

bevege oss utenfor de allerede utarbeidede spørsmålene, til fordel for å følge deltakernes synspunkter og det de var opptatt av å formidle. Mot slutten strammet vi inn ved å stille mer konkrete spørsmål for å sørge for at våre forskningsinteresser ble dekt. Dette som for eksempel spørsmål om hva de ansatte mente er det viktigste dommene har ført til.

4.3 Datainnsamlingsprosessen

4.3.1 Utvalg

Utvalget i studien har bestått av 20 ansatte i kommunalt barnevern som har deltatt i til sammen fire fokusgrupper. Antall fokusgrupper er basert på Krueger og Casey (2015) sin anbefaling om å ha minst tre til fire fokusgrupper. Hver respektiv barneverntjeneste med deres ansatte utgjorde én fokusgruppe. Fokusgruppe 1 (A) besto av seks ansatte, inkludert en avdelingsleder. Samme dagen som vi skulle utføre fokusgruppe 2 (B) ble vi informert om at to deltakere måtte melde frafall. Gruppen endte derfor opp med fire deltakere, herunder tre ansatte og en teamleder. Fokusgruppe 3 (C) besto av fem ansatte, med både enhetsleder og barnevernleder til stede. På grunn av en akutsituasjon på jobb, falt en deltaker fra halvveis under intervjuet. I fokusgruppe 4 var det totalt fem deltakere, hvorav tre av deltakerne var avdelingsledere. Valg av deltakere er foretatt strategisk, på bakgrunn av problemstillingens karakter (Malterud, 2012). Samtlige barnevernsansatte hadde sosialfaglig bakgrunn med minimum tre års utdanning og relevante videreutdanninger (se Vedlegg 3).

4.3.2 Rekruttering

Rekrutteringsprosessen varte fra september til oktober 2021. For å rekruttere deltakere sendte vi ut en e-post til totalt 20 barneverntjenester. Kontaktinformasjon til de ulike barneverntjenestene fikk vi tilgang til gjennom egne bekjentskap og søk på internett. Vi benyttet oss også av barnevernledere.no, en nettside for Norsk Barnevernlederorganisasjon. Vedlagt i e-posten lå et informasjonsskriv om studiens formål og hva en eventuell deltakelse ville innebære (se Vedlegg 4). Vi valgte bevisst å ikke legge ved intervjuguiden, av den grunn at vi ønsket å innhente de ansattes spontane og umiddelbare tanker under intervjuet. Det ble bedt om at informasjon om prosjektet ble videreformidlet til aktuelle deltakere som kunne utgjøre en fokusgruppe ved tjenesten. Vi opplevde at rekrutteringsprosessen gikk fint. Til tross for det, oppstod det noen utfordringer underveis. På grunn av varierende responstid var vi nødt til å gå bredere ut geografisk enn først tenkt. I etterkant ser vi på dette som en fordel, da det ga oss et rikt materiale. Enkelte tjenester takket nei grunnet mangel på kunnskap om tema (1), tjenestens størrelse (1), ressurser (2) eller at de allerede deltok i andre prosjekter (2).

Noen barneverntjenester besvarte ikke forespørselen vår i det hele tatt (8), noen sluttet å svare underveis (1), og andre ga svar og ønsket å delta først etter at vi hadde innhentet nok deltakere (1). Vi takket likevel alle som ga oss respons, både for deres interesse og positive tilbakemelding til prosjektet. De som ønsket å delta først etter at vi hadde innhentet nok deltakere, ble informert om det. At flere utover det vi hadde kapasitet til å håndtere ønsket å bidra i prosjektet vårt, gir grunn til å tro at prosjektet omhandler et viktig tema som reiser spørsmål som tjenestene er opptatt av.

4.3.3 Intervjuguide

Intervjuguiden ble utformet under veiledning og utarbeidet med syv hovedspørsmål knyttet til ulike temaer som vi ønsket å dekke i intervjuene (se Vedlegg 6). Vi fokuserte på å utforme spørsmålene i åpen og eksplorerende form, med mål om å vise vei til tematikken vi ønsket å fange opp. Spørsmålene inviterte til at de ansatte kunne reflektere, dele og veksle erfaringer og synspunkter på tvers av hverandre, om for eksempel hva de tenker angående dommene og begrunnelsene, hva de opplever at hovedinnholdet er og om de har hatt betydning for viktige faglige spørsmål i barnevernet. Under hvert hovedspørsmål noterte vi ned støttespørsmål som eventuelt kunne følge opp deltakernes uttalelser. I forkant av fokusgruppeintervjuene utførte vi 1 times pilotintervju over zoom sammen med en førstelektor ved Høyskolen i Østfold, utenforstående fra vårt prosjekt. Hensikten var å teste om intervjuguiden og tilhørende spørsmål fanget opp det vi ønsket å studere, få råd til gjennomføring og å trygge oss selv i våre roller som moderator og co-moderator. Fra pilotintervjuet mottok vi flere innspill som gjorde oss mer bevisst over en del viktige momenter i utførelsen av fokusgruppeintervjuene. Dette som for eksempel å innledningsvis be deltakerne ta hensyn til lydopptakeren og så godt det lot seg gjøre unngå å prate i munnen på hverandre, da dette kan vanskeliggjøre transkripsjonsprosessen og føre til at sentrale deler av materialet faller bort. Førstelektoren hadde mye erfaring fra fokusgruppeintervjuer. Vi ble fortalt at deltakerne ofte fremlegger viktig informasjon etter at lydopptaker var skrudd av, og at det da ville være etisk av oss å spørre om tillatelse til å skru på opptakeren igjen. Dette skjedde i et av intervjuene, og vil omtales under 4.3.4 Praktisk gjennomføring. Når det gjelder spørsmålene i intervjuguiden, erfarte vi at disse fungerte godt i forhold til områdene vi ønsket besvart. Førstelektor oppfattet disse som åpne og ikke rettleidende, så vi foretok oss derfor ingen endringer.

4.3.4 Praktisk gjennomføring av fokusgruppeintervju

Hvert fokusgruppeintervju ble utført fysisk hos de ulike barnverntjenestene, etter deres eget ønske. Det ble satt av totalt to timer til gjennomføringen av intervjuene, men samtlige varte i

rundt 1,5 time. Til hvert intervju hadde vi med to lydopptakere som ble plassert på midten av bordet.

Halkier (2010, 2012) understreker introduksjonsfasen som en viktig forutsetning for et godt intervju. Vi innledet alle fokusgruppeintervjuene med å introdusere oss selv, vår bakgrunn, studien og dets formål, og takket de ansatte for at de tok seg både tid til og ønsket å delta. Vi presenterte også enkelte elementer fra informasjonsskrivet, som blant annet bruk av lydopptaker, taushetsplikt, deltakernes rettigheter og anonymisering i prosjektet.

Samtykkeerklæringen ble signert av samtlige før oppstart, og hver ansatt fikk utdelt en post-it-lapp og bedt om å notere ned utdanning, team/avdeling og antall år i barnevernet.

Videre gjennomgikk vi hvordan intervjuet ville utspille seg og informerte om våre roller som henholdsvis moderator og co-moderator. Ettersom vi var to studenter i prosjektet, rullerte vi på rollene for hver ny fokusgruppe. En student hadde ansvar for å styre gruppen og legge frem spørsmålene, mens den andre noterte ned stikkord til hvert tema og andre observasjoner underveis, slik som kroppsspråk. Begge stilte oppfølgingsspørsmål der dette falt seg naturlig. Før oppstart understreket vi også for deltakerne at det essensielle med fokusgruppeintervju er selve diskusjonen som oppstår dem imellom og fremhevet at det var deres tanker, erfaringer og refleksjoner vi var interesserte i. For å bestrebe en god gruppedynamikk var vi også opptatt av at alle skulle få muligheten til å både se og interagere med hverandre. Deltakerne ble derfor strategisk samlet rundt et bord, og som moderator og co-moderator plasserte vi oss vedsiden av hverandre i midten av gruppen. I samtlige intervjuer falt dette seg naturlig. Det er likevel verdt å løfte frem om det kan ha hatt en påvirkning for dynamikken i gruppen, selv om det ikke opplevdes slik for oss.

For å sette i gang diskusjonen i gruppen, la vi i starten av hvert intervju frem et laminert ark bestående av ulike overskrifter om det norske barnevernet og EMD som har preget nyhetsbildet de siste årene. Vi opplevde at dette skapte både engasjement og interesse hos de ansatte, og at det førte de ansatte inn på tematikken. Vi hadde også med et laminert ark for hvert av de syv hovedtemaene. Nytt ark ble lagt ut på bordet etter hvert som vi beveget oss videre i intervjuet og over til neste tema. Arkene fungerte som en oversikt over hvilket tema det ble diskutert rundt, og vi oppfattet dette til hjelp både for oss selv og for enkelte av deltakerne. Hvert fokusgruppeintervju ble avrundet ved at vi spurte deltakerne om det var enkelte ting de følte ikke var blitt dekket igjennom spørsmålene og som de ønsket å tilføye, samt hvordan de hadde opplevd det å bli intervjuet. I én av fokusgruppene (A) oppsto det

verdifulle diskusjoner etter at lydopptakeren var skrudd av. Diskusjonen oppfattet vi som såpass sentralt for studien at vi ba om tillatelse til å skru på lydopptakeren igjen, og fikk samtykke til det. En annen erfaring vi gjorde oss, var at enkelte deltakere tok mer styring og var mer engasjert enn andre (Halkier, 2010). Vi har i etterkant også reflektert over om tilstedeværelse fra overordnet leder, enhetsleder eller teamleder kan ha hatt innvirkning på gruppedynamikken i fokusgruppen. Dette vil utdypes nærmere under 4.6.1 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

4.4 Analyse

4.4.1 Transkripsjon

Transkriberingen innebærer å omdanne muntlig samtale til skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2015). Fokusgruppeintervjuene ble transkribert samme dagen som intervjuene ble utført slik at vi fortsatt hadde innholdet friskt i minnet. Transkriberingen tok i over/underkant av tre til fem timer, tatt i betraktning at vi transkriberte halve intervjuet hver. Vi utformet noen retningslinjer på forhånd, slik at vi i størst mulig grad kunne oppnå lik transkriberingsstil. For eksempel ble vi enige om å anvende tre punktum «(...)» ved pauser, understrek «_» når deltakerne uttrykte seg sterkt og *sukk* ved ulike følelsesuttrykk. Umiddelbare tanker eller spørsmål knyttet til de ansattes uttalelser ble notert ned underveis. En ulempe ved bruk av lydopptaker er at lyden lett kan forstyrres av støy. Dette opplevde vi enkelte steder i noen av intervjuene, og vi ble derfor nødt til å lytte til opptaket gjentatte ganger. Forstyrrelsen var dog i så minimal grad, at vi ikke anser at det har hatt noen implikasjoner for det endelige resultatet. Under transkriberingen ble alle deltakerne anonymisert og tildelt pseudonymer. De ulike fokusgruppene ble benevnt med bokstav A til D, og de ansatte med tall fra 1 til 6 etter antall deltakere og hvem som uttalte seg. For eksempel ble deltakerne i første fokusgruppe omtalt som A1, A2 og så videre. For å unngå gjenkjennelse av deltakerne ekskluderte vi dialekter og skrev hele teksten til bokmål. Vi opplevde transkriberingen som en gjenopplevelse av selve intervjuet og starten på analysearbeidet vi senere skulle foreta oss, hvilket også fremheves av Kvale & Brinkmann (2015). I tillegg lærte vi mye om egen intervjustil og ble oppmerksom på de områdene vi kunne forbedre til neste intervju, slik som hvordan vi stilte oppfølgingsspørsmål eller avrundet et tema.

4.4.2 Tematisk analyse

I fortolkningsarbeidet av datamaterialet har vi anvendt tematisk analyse. Tematisk analyse er valgt da det er en velegnet metode for identifisering, tematisering og rapportering av mønstre på tvers av datamaterialet (Braun & Clarke, 2006; Johannessen et al., 2018; Maguire & Delahunt, 2017). Valget ble ytterligere forsterket ved at det er en fleksibel analysemetode som ikke nødvendigvis trenger å bli anvendt i forbindelse med et teoretisk rammeverk. Det åpner opp for at den som utfører analysen kan ta aktive valg under prosessen. På en annen side kan tematisk analyse anses som et noe svakt analyseverktøy, i den grad at det ikke er en klar enighet om hvordan det konkret skal anvendes (Braun & Clarke, 2006; Maguire & Delahunt, 2017).

I analysen av datamaterialet vårt har vi valgt å følge Johannessen et al., (2018) sin versjon, inspirert av Braun & Clarke (2006) sin sekstrinnsmodell for tematisk analyse. Denne består av fire faser: 1. forberedelse, 2. koding, 3. kategorisering og 4. rapportering. Fasene impliserer en dynamisk arbeidsprosess hvor vi jobbet oss frem og tilbake mellom de ulike fasene (Braun & Clarke, 2006). Praktisk innebar dette at vi i fase 1 transkriberte alle fokusgruppeintervjuene, som forklart under 4.4.1. Transkripsjon. For å sikre kjennskap til materialet, leste vi begge igjennom transkripsjonen flere ganger. I fase 2 startet vi å kode datamaterialet. Koder betegnes i tematisk analyse som den minste analytiske beskrivelse av et datasegment (Braun & Clarke, 2006). Koding derimot, handler om å fremheve og sette ord på viktige poeng i dataen. Målet er å få innsikt og oversikt over dataen, samt tilrettelegge for den påfølgende kategoriseringsfasen (Johannessen et al., 2018). Vi utførte denne kodingsprosessen for hånd og tok for oss én og én transkripsjon. Datamaterialet ble printet ut med ekstra bred marg, slik at vi hadde plass til å ta notater. Johannessen et al., (2018) viser til at ikke alle delene av dataen behøver å kodes like grundig, og at grundigheten bør variere med relevansen. Vi utelot derfor de delene av materialet som vi så var åpenbart irrelevante i forhold til problemstillingen vår, slik som innledningen av intervjuet. De utsagnene vi fant interessante og som fanget opp noe essensielt i forhold til studiens problemstilling og forskningsområde ble enten gullet ut med tusj, ringet rundt eller på andre måter markert. Samtidig ble initielle refleksjoner og stikkord om selve datasettet og mulige temaer skrevet ned i både marginen på arket og i et eget dokument (Maguire & Delahunt, 2017). Vi kodet informasjon på tvers av intervjuene, som for eksempel knyttet til ansattes bekymringer. Datamaterialet ble kodet flere ganger for å kvalitetssikre at vi fikk med oss alle deler. På slutten av denne fasen satt vi igjen med et solid kjennskap til eget materiale.

Det kodede datamaterialet ble deretter kategorisert i fase 3. Kategorisering innebærer å se dataen i en større sammenheng og sortere inn i ulike temaer. Innen tematisk analyse finnes det ingen konkret definisjon på hva et tema er, eller hva et tema må inneholde. Forskeren må derfor ta et aktivt valg. En vanlig tilnærming, som også vi anvendte, er å se på tema som et mønster som fanger opp noe signifikant ved problemstillingen, på tvers av datamaterialet (Maguire & Delahunt, 2017). Ettersom vi hadde over hundre sider med transkribert materiale, var det lett å miste oversikten. Vi laget derfor et skjema på Word for hver av de fire fokusgruppene, bestående av to kolonner. I den ene kolonnen skrev vi inn forslag til foreløpig tema, for eksempel «ansattes bekymringer». I den andre, klippet og limte vi inn tekstsegmenter tilknyttet dette. Neste del av analyseprosessen besto av å vurdere, forandre og utvikle de foreløpige temaene. Deler av dette gjorde vi også i samråd med vår veileder. I denne fasen beveget vi oss kontinuerlig frem og tilbake i datasettet, det kodede datasegmentet og analysen vi produserte. Vi leste igjennom dataen som var plassert under hvert foreløpige tema flere ganger, og forsøkte å identifisere om disse passet på tvers av hverandre og datasettet. Vi nedtegnet også et såkalt «tematisk kart» for å få en bedre oversikt (Braun & Clarke, 2006). Underveis i denne fasen innså vi flere ting. Både at vi hadde for mange temaer, at de var for vide, omfattende eller for smale, at flere temaer gled inn i hverandre og at enkelte hadde liten eller ingen forbindelse med forskningsspørsmålene. Vi oppdaget også at hovedtemaene inneholdt flere undertemaer. «Ansattes bekymringer» var for eksempel knyttet til både barnet, ansattes faglige integritet og fosterhjemmets rolle. Temaet «Ansattes bekymringer» ble i og for seg for udefinerbart og lite «fengende», og vi reviderte derfor dette til hovedtemaet «Til hvilken pris?», som rommet de ansattes bekymringer knyttet til praksisendringene. Tilhørende undertemaer ble: «samlede bekymringer for barnet», «faglig integritet og følelse av maktesløshet» og «fosterhjemmets rolle». På slutten av analysen fremsto fire hovedtemaer med ulike undertemaer som rapporteres og fremstilles i studiens artikkel (fase 4). De endelige hovedtemaene var: 1. Holdningsarbeid og bevisstgjøring, 2. Arbeid i «et annet faglig perspektiv», 3. Til hvilken pris? og 4. Mer arbeid og flere utfordringer.

4.5 Forskningsetiske betraktninger

På grunn av nærheten til det feltet som studeres, krever kvalitative metoder en økt bevissthet rundt etiske retningslinjer (Kvale & Brinkmann, 2015). Forskningsetiske betraktninger og

premisser har preget hele forløpet til forskningsprosjektet vårt. I valg av tema og planlegging har det blitt søkt om godkjenning fra personvernombudet Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), før intervjuet er informert samtykke blitt innhentet og under transkribering, analyse og frem til ferdig presentasjon har dataen blitt behandlet konfidensielt. Et annet viktig etisk aspekt er ivaretagelse av deltakerne både før og under intervjusituasjonen. En utfordring ved fokusgruppeintervjuer kan være at deltakerne deler for mye personlig informasjon og erfaringer, som de senere angres på (Shaw & Holland, 2017). Temaet for denne studien er ikke å betrakte som et sårbart tema i den forstand, da det representerer synlige utfordringer og åpenbare områder hvor barnevernet har fått kritikk. I fokusgruppene har vi likevel tatt hensyn til eventuelle stressopplevelser det kan medføre for deltakerne å delta, og hatt en økt bevissthet om at temaet kan oppfattes sensitivt for enkelte. Det som følge av den negative oppmerksomheten og den pressede situasjonen norsk barnevern har stått i. Vi har imøtekommet deltakerne på best mulig måte ved å blant annet utføre intervjuene i kjente omgivelser på deres egen arbeidsplass, og ved å ta med noe til kaffen for å tilrettelegge for en god atmosfære under intervjuet.

4.5.1 Informert samtykke

Informert samtykke innebærer at forskningsdeltakerne skal bli gitt tilstrekkelig informasjon om prosjektets overordnede formål og metoder som benyttes, hvordan resultatene er tenkt brukt, hvem som får tilgang til informasjonen og hvilke konsekvenser det medfører å delta i forskningsprosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). Informasjon tilknyttet dette prosjektet ble formidlet i et informasjonsskriv utsendt på e-post i forkant. I skrivet presiserte vi deltakelsen som frivillig og deltakernes mulighet til å trekke seg, på hvilket som helst tidspunkt og uten noen negative følger. Denne informasjonen ble også formidlet muntlig. Alle deltakerne valgte å signere samtykkeerklæring fysisk på selve intervjudagen. Hver barneverntjeneste fikk også mulighet til å signere elektronisk i forkant dersom de ønsket det. Informert samtykke fra deltakerne har blitt innhentet uten noe form for tvang og/eller press.

4.5.2 Taushetsplikt og konfidensialitet

Som forskere er vi forpliktet til å behandle alle personopplysninger med taushetsplikt og varsomhet, slik at opplysninger ikke gjøres tilgjengelig for uvedkommende (De nasjonale forskningskomiteene, 2021). I vårt prosjekt har dette blitt opprettholdt på ulike måter. Alle personopplysninger om deltakerne er blitt anonymisert ved å tilegne dem pseudonymer under forskningsprosessen og i den endelige fremstillingen (A-D og 1-6). Vi har også sikret at

barneverntjenestene som har deltatt i studien ikke kan gjenkjennes, ved å bevisst utelate identifiserbar informasjon i alle våre dokumenter. Deltakerne ble informert om at vi ville oppgi fylke som barneverntjenesten ligger i under presentasjonen av utvalget. På selve intervjudagen skrev deltakerne ned utdanning, team og fartstid i barnevernet. Det ble spurt om tillatelse til å benytte denne informasjonen i en oversikt over utvalget, med argument for at det styrker troverdigheten i svarene. Samtlige deltakere ga muntlig samtykke til dette. I tilfeller hvor identifiserbar informasjon offentliggjøres må deltakere erklære seg innforstått med dette (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi understreket for deltakerne at ingen av dem vil kunne gjenkjennes i publikasjonen av studien, med mindre de personlig husket konkrete utsagn de hadde sagt og som anvendes i funnfremstillingen. Lydopptak og andre personopplysninger ble slettet etter at intervjuene var transkribert og anonymisert.

4.5.3 Godkjenning fra NSD

Loven om personopplysninger forvaltes av Datatilsynet og fastslår at alle som benytter data som kan knyttes til personer i sin forskning må melde fra om dette. Ettersom prosjektet både behandler og midlertidig oppbevarer personopplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner gjennom bruk av lydopptak, er prosjektet vårt meldepliktig til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (De nasjonale forskningskomiteene, 2021; NSD, u.å.). Sammen med prosjektplan, intervjuguide og informasjonsskriv ble forskningsprosjektet meldt inn 2. juni 2021 og godkjent av NSD 10. juni 2021 (se Vedlegg 7).

4.6 Kvalitet

Et viktig aspekt ved forskningsprosessen er å vurdere kvaliteten på studien og gjøre denne synlig for leser. Forskningslitteraturen henviser til ulike kvalitetsbegreper som benyttes innenfor kvalitativ forskning (Grønmo, 2016; Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). I henhold til vår studie, vil vi vurdere kvaliteten ut ifra begrepene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet, samt vår egen rolle og forståelse i dette. Begrepene viser til forskningens pålitelighet, gyldighet og om studien kan overføres til andre kontekster (Thagaard, 2018). Slike kvalitetsvurderinger bør fremtre under hele prosjektets gang og spesielt i fasene av intervju, transkribering og analyse (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi har gjennomgående forsøkt å være transparente ved å beskrive og synliggjøre ulike momenter som kan ha innvirket på studiens kvalitet, slik som ledernes tilstedeværelse i intervjusituasjonen og utfordringer knyttet til lyd under transkriberingen.

4.6.1 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Grønmo (2016) fremhever troverdighet og bekreftbarhet som de to viktigste og overordnede kvalitetskriteriene innenfor kvalitativ metode. Troverdighet omhandler hvor pålitelig og tillitsvekkende forskningsprosjektet, datamaterialet og det ferdigstilte resultatet er (Bryman et al., 2008; Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018). Dette er forsøkt oppnådd ved å eksplisitt gjøre rede for våre fremgangsmåter, prosedyrer og valg i innsamlingen av data. Hvordan dataen vår har utviklet seg i løpet av forskningsprosessen, både gjennom intervju, transkribering og analyse av datamaterialet, er også detaljert beskrevet og synliggjort. Videre kan troverdigheten styrkes ved at forskeren skiller mellom hva som er «primærdata» og egne vurderinger. I funnfremstillingen har vi tydelig sitert hva som er de ansattes uttalelser. Vi har vært to studenter i prosjektet og hatt fordelen av å kunne samarbeide, diskutere avgjørende beslutninger og være kritiske ovenfor hverandres arbeid. Under intervjuet anvendte vi to forskjellige lydopptakere for å forsikre oss om at vi ikke mistet viktig materiale. Lydopptakene har også fungert som en kvalitetssikring i forhold til at de ansattes uttalelser i størst mulig grad er korrekt gjengitt.

Begrepet om bekreftbarhet i kvalitativ forskning refererer til egen tolkning av resultater og funn som fremkommer i forskningen. Det handler også om gyldigheten av problemstillingen og forskningsspørsmålene, og forutsetter at resultatene representerer den virkeligheten som faktisk er studert (Grønmo, 2016; Thagaard, 2018). Refleksivitet ovenfor egen rolle og forforståelse er derav et viktig moment i vurderingen av bekreftbarhet. Selv om fokusgruppeintervjuer kan virke skånsomt, viser Kvale & Brinkmann (2015) til et asymmetrisk maktforhold som kan finne sted mellom intervjuerens rolle til å stille spørsmål og de intervjuede til å svare. Det er vesentlig slik vi ser det. Vi har hatt styringsrett ved å velge tema som det skulle bli diskutert rundt, og ved å spørre deltakerne om ulike eksempler fra egen praksis. I bearbeidelsen av datamaterialet har vi også hatt styringsrett ved å blant annet bestemme hvilke uttalelser som presenteres i artikkelens funnfremstilling. Makt i intervjusituasjon kan motarbeides av deltakerne i det skjulte eller mer åpent, som ved å holde informasjon tilbake eller snakke utenom temaet (Kvale & Brinkmann, 2015). I etterkant har vi reflektert over om dette kan ha vært til stede under fokusgruppeintervjuene. De ulike ledernes tilstedeværelse kan ha hatt innvirkning på deltakernes mulighet for å uttrykke seg helt fritt, i større eller mindre grad, bevisst eller ubevisst. I et av intervjuene (A) erfarte vi at flere ansatte deltok mer aktivt i diskusjonen da leder forlot rommet mot slutten.

Underveis i forskningsprosessen har vi hatt et bevisst og kritisk forhold til våre egne fortolkninger og hvordan studiens funn og resultater fremlegges. Den fenomenologiske og hermeneutiske tradisjonen har vært viktig for å forstå betydningen av sentrale temaer under intervjuet (Thagaard, 2018). Vi har både drøftet, mottatt og forespurt konstruktive tilbakemeldinger sammen med vår veileder under alle faser av forskningsprosjektet. Dette har blant annet hjulpet oss med å gjøre oss oppmerksomme på eventuelle bias (Thagaard, 2018). En annen viktig forutsetning for å oppnå bekreftbarhet er at den anvendte metoden må fremstå som egnet for forskningsprosjektets undersøkelse og formål (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi har både beskrevet og velbegrunnet våre metodologiske valg opp mot studiens formål, slik som hvorfor fokusgruppe er en passende datainnsamlingsmetode og hvorfor tematisk analyse er et velegnet analyseverktøy.

Overførbarhet handler om hvorvidt forskningsprosjektet og dets resultater kan overføres eller generaliseres til andre kontekster og lignende studier (Thagaard, 2018). Kvalitativ forskning egner seg godt til å studere et mindre datamateriale, men kan være vanskelig å generaliseres til en større populasjon. Dette er imidlertid ikke et uttalt mål i kvalitativ forskning (Halkier, 2010), og et sosialkonstruktivistisk syn på kunnskap fordrer nettopp at kunnskap er noe som skapes mellom mennesker med ulik virkelighetsforståelse (Thomassen, 2006). Etter at vi hadde gjennomført de to første intervjuene våre, erfarte vi at deltakernes svar startet å gi en viss grad av saturasjon (Creswell, 2014, 2018). Det vil si at en del tema, erfaringer og refleksjoner gjentok seg, og at vi til en viss grad kunne forutsi hva neste gruppe ville fokusere på. Det kan indikere at studiens funn også kan gjenkjennes av ansatte i andre barneverntjenester. Både tidligere forskning og teori er sammenlignet og relatert til våre funn for å se om funnene er gjenkjennbare i andre kontekster.

4.7 Egen rolle og forforståelse

Ettersom forskeren er en aktiv deltaker i kvalitative studier, vil forskerens rolle være avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskapen som produseres og de etiske beslutningene som treffes (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er derfor viktig å ha en reflekterende holdning og redegjøre for forholdet til studiens tema, faglige perspektiver og eventuell forforståelse, slik at leseren kan få en forståelse av hvilke forhold som kan ha påvirket fortolkningene og funnene som presenteres i studien (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2018).

Som studenter ved masterprogrammet i barnevern har vi naturligvis hatt en interesse for og kjennskap til temaet som er blitt studert. Etter å ha lest flere medieoppslag, forskningsartikler og ulike EMD-dommer har det vært vanskelig å ikke la seg påvirke, og vi kan ikke benekte at vi ikke har undret oss over deler av barnevernets praksis. På en annen side, er yrkesbakgrunnen vår ulik. Student 1 er utdannet barnevernspedagog og har erfaring fra arbeid med barn og unge hovedsakelig i skole og pårørendegruppe. Student 2 har bachelorgrad i sosialantropologi og erfaring fra miljøarbeid med psykisk utviklingshemmede. Før vi startet forskningsprosjektet var vi bevisste på at disse to ulike bakgrunnene kunne forme to ulike forståelser til feltet. At student 1 hadde grunnutdanning i barnevern anså vi som en styrke, ettersom forkunnskapene kunne bidra til å forstå temaet bedre. Samtidig kan mer «innforstått» kunnskap resultere i at nyanser ikke blir fanget like godt opp. Et utenfra blikk vil trolig kunne balansere dette, og vi så det derfor som positivt at student 2 hadde en annen yrkesbakgrunn med kunnskap innen samfunnsvitenskapen. Under hele forskningsprosessen har vi vært bevisste på hvordan egen forforståelse, bakgrunn og erfaringer kan forme vår forståelse og tolkning av datamaterialet som innhentes i studien. Vi har bestrebet oss på å få tak i deltakernes refleksjoner og erfaringer så nært som mulig, og dette har vært utgangspunktet for fortolkningene våre.

5. LITTERATURLISTE

- Alvik, I. F. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse - en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter* (OsloMet Skriftserie 2021 nr. 4). Oslo Metropolitan University. <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753>
- Angel, B. Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer - en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 87(3), 140-151. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Barne- og familiedepartementet. (u.å.). *Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker*. Regjeringen. [https://www.regjeringen.no/no/dep/bfd/org/etater-og-virksomheter-
under-barne-og-likestillingsdepartementet/fylkesnemndene-for-sosiale-
saker/id418110/](https://www.regjeringen.no/no/dep/bfd/org/etater-og-virksomheter-
under-barne-og-likestillingsdepartementet/fylkesnemndene-for-sosiale-
saker/id418110/)
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: vedtatt av De Forente Nasjoner 20. november 1989, ratifisert av Norge 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Barne- og familiedepartementet. [https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/17
8931-fns_barnekonvensjon.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/17
8931-fns_barnekonvensjon.pdf)
- Barnelova. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barnelova>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>
- Bergman, A.-S., Sandahl, C., Mellberg, C., Engwall, K. & Carlson, P. (2018). *Bedömningsstöd för familjehemsplacerade barns umgänge: En utvärdering ur socialarbetares perspektiv*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1176033/FULLTEXT01.pdf>
- Bowlby, J. (2005). *A secure base: clinical applications of attachment theory*. Routledge.

- Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2019). *Barn og relasjonsbrudd: Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak: Bind 2: Mikroseparasjoner* (1. utg.). Fagbokforlaget.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bryman, A., Becker, S. & Sempik, J. (2008). Quality Criteria for Quantitative, Qualitative and Mixed Methods Research: A View from Social Policy. *International journal of social research methodology*, 11(4), 261-276. <https://doi.org/10.1080/13645570701401644>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal akademisk.
- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 89(1), 16-30. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-01-02-03>
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th edition). Sage.
- Creswell, J. W. (2018). *Qualitative inquiry & research design : choosing among five approaches* (4th edition). Sage.
- De asjonale forskningsetiske komiteene. (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Forskningsetikk. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- FN-sambandet. (2022). *Barnekonvensjonen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

- Forandringsfabrikken Kunnskapssenter. (2021). *DET HANDLER OM OSS. 100 barn 7-18 år om samvær i barnevernet*. https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2021/03/SAMVAER_net-1.pdf
- Gerdts-Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse. *Kritisk juss*, 46(2), 125-153. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Gerdts-Andresen, T. (2021). A Childs' Right to Family Life when Placed in Public Care; an Analysis of Whether Current Norwegian Practice is in Systematic Contradiction to Human Rights. *The International Journal of Children's Rights*, 29(3), 563-588. <https://doi.org/10.1163/15718182-29030002>
- Gording Stang, E. & Baugerud, G.-A. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse. En barnefaglig og juridisk utredning*. OsloMet. <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004801>
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov*, (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nm>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal akademisk.
- Halkier, B. (2012). *Fokusgrupper*. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (1. utg., s. 113-151). Gyldendal akademisk.
- Haugevik, K. & Neumann, C. B. (2020). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken. Fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 37(1), 5-18. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-02>
- Helgesen, J. (2019). *EMD - Votering i Strand Lobben-saken* Lovdata. https://lovdata.no/artikkel/emd_voteringene_i_strand_lobben-saken_/2524
- Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (2016). *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (3. utg.). Universitetsforlaget.

- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. & Christiansen, Ø. (2016). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Ø. Christiansen & B. H Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 19-33). Universitetsforlaget.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A Practical Guide for Applied Research* (5th edition). Sage.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvalø, K. K. & Köhler-Olsen, J. (2016). *Barnerett i et nøtteskall*. Gyldendal juridisk.
- Köhler-Olsen, J. (2019). EMD: Strand Lobben med flere mot Norge - betydningen for norsk barnevern. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 22(4), 341-346.
<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-04-07>
- Lidén, H. (2004). Barns rettigheter - en realiserbar intensjon? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 7(4), 196-212.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Service* (30th Anniversary Expanded Edition). The Russell Sage Foundation.
- Maguire, M. & Delahunt, B. (2017). Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars. 8(3). <https://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/335>
- Malterud, K. (2003). Kvalitative metoder i medisinsk forskning — en innføring, 2.utg. *Vård i Norden*, 23(2), 50-50. <https://doi.org/10.1177/010740830302300212>
- Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.
- Melinder, A., van der Hagen, M. A. & Sandberg, K. (2021). In the Best Interest of the Child: the Norwegian Approach to Child Protection. *International Journal on Child*

Maltreatment: Research, Policy and Practice, 4, 209-230.

<https://doi.org/10.1007/s42448-021-00078-6>

Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/*

Norges domstoler. (u.å.). *De alminnelige domstolene*.

<https://www.domstol.no/no/om-rettssystemet/de-alminnelige-domstolene/>

Norges Høyesterett. (u.å.). *Om Høyesterett*. <https://www.domstol.no/no/hoyesterett/om/>

Norges institusjon for menneskerettigheter. (2020). *Hvorfor dømmes Norge i EMD? En statusrapport om barnevernsfeltet*. <https://www.nhri.no/rapport/barnevern/>

Norges institusjon for menneskerettigheter. (u.å.). *Den europeiske menneskerettsdomstolen*.

<https://www.nhri.no/menneskerettighetene/den-europeiske-menneskerettighetsdomstolen/>

Norsk senter for forskningsdata (NSD). (u.å.). *Personverntjenester*.

<https://www.nsd.no/personverntjenester>

NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>

NOU 2016: 16. (2016). *Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*.

Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>

NOU 2018: 18. (2018). *Trygge rammer for fosterhjem*. Barne- og familiedepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/cfec9a0ff1f3471891656e1ce9dbd2ff/no/pdfs/nou201820180018000dddpdfs.pdf>

O'Mahony, C. (2019). Child Protection and the ECHR: Making Sense of Positive and Procedural Obligations. *The International Journal of Children's Rights*, 27(4), 660-693. <https://doi.org/10.1163/15718182-02704003>

Otterlei, M. T., Ilstad, J. T. & Paulsen, E. (2021). Foreldre i krise: foreldres opplevelser med en omsorgovertakelsesprosess. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3), 192-209. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-03-04>

Postholm, M.A (2020). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. (2. utg.). Universitetsforlaget.

Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Det kongelige barne- og familiedepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>

Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barneloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*. Det kongelige barne- og likestillingsdepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>

Punch, K. F. (2014). *Introduction to social research: quantitative & qualitative approaches* (3. utg.). Sage.

Røkenes, O. H. & Hanssen, P. H. (2006). *Bære eller briste: kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (2. utg.). Fagbokforlaget.

- Sandberg, K. (2018). Ulogisk fra EMD? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 16(4), 265-268. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2018-04-01>
- Sandberg, K. (2020). Storkammeravgjørelsene om barnevern. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18(2), 148-159. <https://doi.org/10.18261/issn0809-9553-2020-02-05>
- Shaw, I. & Holland, S. (2017). Ethics in Qualitative Research. I *Doing Qualitative Research in Social Work* (s. 101-120). Sage. <https://doi.org/10.4135/9781473906006>
- Slettebø, T. (2009). *Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller institusjon*. Barne- og likestillingsdepartementet. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/q-1157-b-oppfolging-av-foreldre.pdf>
- Smith, L. (1999). Norsk barnevernlovgivning og internasjonale menneskerettighetsstandarder. *Mennesker og rettigheter* (trykt utg.). Årg. 17, nr 4 (1999), 356-366.
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget.
- SOS barnebyer. (2021). *Barnevernledere svarer. En rapport basert på barnevernledernes vurderinger av egne tjenester* (Rapport nr. 2). <https://www.sos-barnebyer.no/ny-barnevernsrapport-2021>
- Søvig, K. H. (2019). Avgjørelser fra EMD i saker om vern av privat- og familieliv fra 2018. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 17(3), 227-246. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2019-03-03>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.

Utenriksdepartementet. (2020). Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD).

<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/menneskerettigheter/emd/id272268>

7/

6. VEDLEGG

Vedlegg 1: Artikkel

Vedlegg 2: Retningslinjer for Tidsskriftet Norges Barnevern

Vedlegg 3: Karakteristika ved utvalget

Vedlegg 4: Informasjonsskriv

Vedlegg 5: Samtykkeerklæring

Vedlegg 6: Intervjuguide

Vedlegg 7: Godkjenningsbrev fra NSD

Tidsskriftet Norges Barnevern

<https://www.idunn.no/tnb>

«Vi håper det kan være med å gi noe positivt til de barna vi hjelper... og at det blir håndterbart for oss»:

Ansatte i kommunal barneverntjeneste sine erfaringer om dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolen og betydningen for praksis

Frida Chr. Knutsen & Simone Andersen

Sammendrag

I denne artikkelen undersøker vi hvilken betydning dommene og kritikken i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har hatt for barnevernets praksis, slik ansatte i kommunal barneverntjeneste selv erfarer det. I vår analyse av fokusgruppeintervjuer med totalt 20 barnevernsansatte identifiserte vi fire hovedtema: 1) Holdningsarbeid og bevisstgjøring, 2) Arbeid i «et annet faglig perspektiv», 3) Til hvilken pris? og 4) Mer arbeid og flere utfordringer. Våre funn viser at dommene og kritikken har, slik barnevernsarbeidere selv erfarer det, ført til en rekke endringer i praksis når det gjelder dokumentasjon og generelt grundigere faglige vurderinger, mer vektlegging av foreldrearbeid, økt samvær og fokus på gjenforeningsmålet som en tydeligere retning for arbeidet. Funnene antyder en faglig dreining, der det biologiske prinsipp i større grad enn før står førende for det faglige arbeidet. Samtidig uttrykkes det bekymring for hvilke følger dette vil kunne ha for barnet og fosterhjemmets rolle. Summen av endringene synes også å ha medført ekstra belastninger for barnevernsansattes arbeidshverdag.

Nøkkelord: Den Europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), barnevernet, barnevernsansatte, praksisendringer

Abstract

In this article, we examine the impact the judgments and criticisms of the European Court of Human Rights (ECtHR) have had on the practice of child welfare in Norway, according to employees in municipal child welfare services. In our analysis of focus group interviews with a total of 20 child welfare employees, we identified four main themes: 1) Work in «a different professional perspective», 2) Attitude work and awareness raising, 3) At what price? And 4) More work and more challenges. Our findings show that the judgments and criticisms of ECtHR have, as child welfare workers see it, led to a more thorough practice of documentation and professional assessments, in addition to an increased emphasis on working with parents and an increase of time spent together between parents and children. This is due to a change of direction where a focus on reunification of children and their biological parents have become the bigger focus of the practice of child welfare services, and it may seem that the biological principle is leading the way in implementing measures to a greater extent than before. At the same time, child welfare workers are expressing their concerns regarding the

child and foster care. The total sum of the various changes also seems to have entailed an extra burden to the daily work of child welfare employees.

Keywords: The European Court of Human Rights (ECtHR), The European Convention on Human Rights (ECHR), child welfare, child welfare employees, practice changes

Innledning

I forbindelse med de 43 barnevernssakene som siden 2015 er blitt kommunisert mot Norge i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), har norsk barnevern blitt grunnlag for både nasjonal og internasjonal kritikk. Per januar 2022 er Norge domfelt i 14 barnevernssaker, samtidig som flere venter på behandling (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Sakene har ulikt omfang, men alle omhandler spørsmål om brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) art. 8 som verner om retten til privat- og familieliv. Den bærende årsaken til de fleste domfellelsene er knyttet til manglende ivaretagelse av gjenforeningsmålsettingen (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Norge blir kritisert for å oppgi omsorgsovertakelsen som langvarig på et for tidlig tidspunkt, og med det utelate sentrale vurderinger og tiltak avgjørende for en tilbakeføring (Sandberg, 2020a). For eksempel er der i flere av sakene blitt gitt et altfor lavt samværsomfang, i enkelte samværsnekt og adopsjon. I slike inngripende barneverntiltak, har EMD òg kritisert Norge for et svakt beslutning- og bevisgrunnlag (Köhler-Olsen, 2019; Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; Sandberg, 2020a).

EMK er en viktig rettskilde for barnevernsfeltet og har fått status som norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2. Norge er dermed forpliktet til å overholde bestemmelsene i konvensjonen, og ved eventuell motstrid mellom norsk lovgivning og EMK skal sistnevnte gis forrang, jf. menneskerettsloven § 3 (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016; Menneskerettsloven, 1999). EMD er konvensjonens overvåkingsorgan og har som oppgave å vurdere om beslutninger er foretatt innenfor EMKs rettslige rammer (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; Prop. 133 L (2020-2021)). Før en sak kan bringes inn for EMD må alle nasjonale rettsmidler være uttømt, jf. EMK art. 35 (Menneskerettsloven, 1999). Videre bygger EMDs praksis på to grunnleggende prinsipper: omsorgsovertakelse skal regnes som midlertidig og et inngrep i privat- og familieliv skal ha tilbakeføring som mål. En sentral vurdering hos EMD er derfor om det er fastsatt samvær etter omsorgsovertakelse, og i en slik grad at gjenforening er mulig (Gording Stang & Baugerud, 2018; Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). I følge EMKs rettslige prinsipper, kan vedtak som strider mot gjenforeningsmålet kun vedtas når dette er ytterst nødvendig og rettferdiggjort ut ifra hensynet til barnets beste (Menneskerettsloven, 1999; Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; Prop. 133 L (2020-2021)).

Dersom en stat blir dømt for brudd på en bestemmelse i EMK, er staten forpliktet til å rette seg, jf. EMK art. 46 (Menneskerettsloven, 1999; Utenriksdepartementet, 2020). De mange dommene mot norsk barnevern har ført til at Høyesterett besluttet å avsi flere

barnevernssaker til behandling i storkammer. Målet var å avklare norsk rettstilstand, og hvilken betydning dommene skal ha for regelverket og praksis på barnevernsfeltet (Barne- og familiedepartementet, 2020; Sandberg, 2020a, 2020b). Tre saker ble enstemmig avsagt 27. mars 2020. Høyesterett viste til at det ikke forelå noen motsetning mellom norske lover og regler og de prinsippene som EMD legger til grunn at landene skal følge etter menneskerettskonvensjonen (Norges Høyesterett, u.å.). Imidlertid la Høyesterett til at det på enkelte områder er behov for justering i barnevernspraksis (Prop. 133 L (2020-2021)), og sendte i forlengelsen av storkammerbehandlingene ut et informasjonsskriv med forbedringspunkter til alle landets kommuner (Barne- og familiedepartementet, 2020). Der trekkes det blant annet frem et skjerpet krav til barnevernets beslutningsgrunnlag, dokumentasjon og konkrete samværsvurderinger i den enkelte sak.

Formålet med denne studien har vært å undersøke hvilken betydning dommene i EMD har hatt for barnevernets praksis, slik ansatte i kommunalt barnevern selv erfarer det. Flere rapporter og forskningsartikler har de senere årene studert norsk barnevern og EMD, mesteparten skrevet av jurister på feltet som har sammenlignet nasjonalt og internasjonalt lovverk (Melinder et al., 2021), identifisert områder hvor Norge er blitt felt (Köhler-Olsen, 2019; Sandberg, 2018) og hvilken påvirkning dette enten har hatt eller burde ha for barnevernet (Alvik, 2021; Søvig, 2019). Barnevernsansattes synspunkter på dette området er i liten grad innbefattet i forskningen.

Noen hevder norsk barnevern, med sitt særlige fokus på barn, kompliserer forholdet til internasjonale aktører (Gerds-Andresen, 2020, 2021). Andre kritiserer motstridende interesser hos EMD og hevder det heller er domstolens praksis som må revurderes (Haugevik & Neumann, 2020; O'Mahony, 2019). Flere studier har avdekket at norske myndigheters avgjørelser i utmåling av samvær er influert av det psykologiske feltet og en tilknytningsteoretisk forståelse, og at dette ofte resulterer i uoverensstemmelser mellom EMDs lovforståelse og norsk barnevernspraksis (Gerds-Andresen, 2020; Melinder et al., 2021). Gerds-Andresen (2020) viser til to ulike retninger innen tilknytningsteoretisk forståelse som danner grunnlag for hvilket samværsomfang som vil være til barnets beste. Behovsretningen vektlegger tilknytning til nye omsorgspersoner, mens relasjonsretningen bygger på at barn har best av og rett til å vokse opp med sine biologiske foreldre.

Samværsvurderinger og arbeidet med gjenforeningsmålsettingen har blitt avdekket som de største utfordring- og forbedringsområdene i barnevernet (Gerds-Andresen, 2020; Köhler-Olsen, 2019; Sandberg, 2018). Det vises til at begrensninger i samvær ikke kan settes på et så tidlig tidspunkt at det ikke gir mulighet for kjennskap til biologiske foreldre, også i

saker der plasseringen antas å være langvarig (Sandberg, 2020b). Der begrensninger er nødvendig ut ifra hensynet til barnets beste, må norske myndigheter og domstoler arbeide ytterligere for å foreta seg mer utfyllende begrunnelser for hvordan alternative tiltak er vurdert, slik at brudd i kontakt kan rettferdiggjøres (Gording Stang & Baugerud, 2018). I forskningslitteraturen er man med andre ord relativt forenlige om at retten til familieliv etter EMK art. 8 må ivaretas bedre, og at endringer i barnevernets praksis er nødvendig.

Enkelte studier har rettet et kritisk blikk mot EMDs begrunnelser, hovedsakelig med argument om at domstolen legger for stor vekt på gjenforeningsmålet. Sandberg (2018) fremholder en mellomløsning, der samvær kun har som hensikt å «sikre kjennskap», også burde aksepteres. Andre hevder at EMDs sterke fokus på foreldrenes rettigheter og inngrep i familieliv, kan forklares ved at det ofte er foreldrene selv som reiser sak med påstand om krenkelse (Gording Stang & Baugerud, 2018). Funn fra nyere nasjonale rapporter viser imidlertid at barnevernets praksis har endret seg, og i stor grad sammenfaller med det Høyesterett og EMD legger til grunn (Alvik, 2021). Det tilrettelegges for mer samvær og målet om gjenforening har fått et tydeligere fokus (Alvik, 2021; SOS barnebyer, 2021).

Studien tar for seg følgende problemstilling: Hvilken betydning har dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolen hatt for praksis i det norske barnevernet i dag, slik det erfarer av ansatte i kommunalt barnevern? Dette vil undersøkes med fokus på følger for det faglige arbeidet, barn og foreldre og barnevernsansattes arbeidshverdag. Artikkelen omhandler offentlige myndigheters utøvelse i det viktige barnevernsfeltet, og vil kunne være av interesse både for allmennheten og en rekke faggrupper. Vi starter med å gi en gjennomgang av sentrale teoretiske perspektiver. Deretter presenterer vi studiens metode, før vi til slutt legger frem og diskuterer våre funn i lys av forskning og teori.

Om rettigheter for barn og foreldre, familieliv og statens ansvar

Barns rettigheter står sentralt i norsk barnevernspraksis. I likhet med EMK, er FNs barnekonvensjon (BK) inkorporert i norsk lov og aktivt tatt i bruk av nasjonale domstoler (Bunkholdt & Kvaran, 2015; Høstmælingen et al., 2016). BK gir alle barn en spesiell juridisk status og beskyttelse (FN-sambandet, 2022), og de stater som har sluttet seg til konvensjonen er forpliktet til å overholde dens bestemmelser. Særlig aktuelle artikler i relasjon til denne studien er art. 3 om barnets beste, art. 7 om barnets rett til å kjenne sitt biologiske opphav, art. 9 nr. 3 om rett til familieliv, art. 12 om barnets rett til å bli hørt og art. 16 om rett til privatliv (Barnekonvensjonen, 2003; Høstmælingen et al., 2016).

Staten er igjennom en rekke lovverk og konvensjoner pålagt et ansvar for å ivareta barn og foreldres frihets- og beskyttelsesrettigheter (Lidén, 2004). En rettighet som staten er satt til å realisere og beskytte, er barn og foreldres rett til privat- og familieliv. Denne er nedfelt i både Grunnloven § 102, BK art. 9 og EMK art. 8, og fremholder en positiv plikt for staten til å ivareta relasjonen mellom barn og foreldre (Barne- og familiedepartementet, 2020; Prop. 133 L (2020-2021)). Respekt for familielivet og den private sfære har også stor betydning for barnevernets arbeid og utformingen av bestemmelser i loven (Prop. 133 L (2020-2021)). Barnevernloven (bvl) pålegger barnevernet både en rett og en plikt til å gripe inn i familier, der det er grunn for å beskytte barn og unge, jf. bvl § 1-1 (Barnevernloven, 1992). I spenningsfeltet mellom barn og foreldres rettigheter, sier EMD at det må foretas en avveining («strike a fair balance») mellom de ulike hensynene, men at barnets beste skal veie tyngst («paramount») (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; Sørensen, 2020). Dette illustrerer et sentralt aspekt ved den prinsipielle grensen mellom det offentlige og det private (Angel, 2010; Skivenes, 2004).

Barnevernets arbeid veiledes ut ifra tre grunnleggende prinsipper: mildeste inngrepsprinsipp, det biologiske prinsipp og barnets beste. Mildeste inngrepsprinsipp fastslår at det ikke skal iverksettes mer inngripende tiltak enn det som er ytterst nødvendig. Det biologiske prinsipp bygger på grunntanken om at kontakt mellom barn og foreldre skal opprettholdes. Barnets beste prinsippet fastsetter at alle tiltak og beslutninger skal fattes med hensyn til barnets beste, og kommer uttrykkelig frem i Grunnloven § 104, BK art. 3 og bvl § 4-1 (Bunkholdt & Kvaran, 2015; Kvalø & Köhler-Olsen, 2016). EMK inneholder etter sin ordlyd ingen bestemmelse om hensynet til barnets beste. EMD har imidlertid uttalt at konvensjonen skal fortolkes i tråd med relevante folkerettslige regler, slik som FNs menneskerettskonvensjoner (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020; Sørensen, 2020).

I dette nedslagsfeltet mellom individ, familie og den offentlige myndighet, skal ansatte i barnevernet orientere seg som profesjonelle aktører. I sin teori om bakkebyråkratiet, studerer Lipsky (2010) hvordan offentlige fagpersoner navigerer seg i møte med befolkningen for å iverksette myndighetenes politikk. Barnevernsansatte betegnes som «de ultimate bakkebyråkratene», der motstridende og tvetydige målsettinger, organisatoriske forventninger, utilstrekkelige ressurser og klienter som ikke frivillig velger tjenestene, er blant faktorer som kjennetegner deres arbeidshverdag (Lipsky, 2010). Ansatte i barnevernet er fagpersoner som gjerne har sterk tilknytning til sin profesjon. Samtidig som beslutningene deres er preget av regler, lover og prosedyrer, påvirkes de også av kultur, normer og etiske

retningslinjer for rett og galt. Bakkebyråkraten kjennetegnes av utstrakt bruk av skjønn. Det resulterer i et betydelig handlingsrom, samtidig som det medfører mye makt. Lipsky (2010) argumenterer for at beslutningene som tas og rutinene som etableres for å håndtere usikkerhet og arbeidspress, effektivt blir den offentlige politikken de utfører (Kojan & Christiansen, 2016; Lipsky, 2010).

Metode

Metodisk tilnærming

Fire fokusgruppeintervjuer ble gjennomført med til sammen 20 erfarne barnevernsansatte. Fokusgruppeintervju er en særlig egnet metode når målet er å få innsikt i og en bredere forståelse av holdninger, opplevelser og erfaringer innen det feltet som studeres, gjerne i undersøkelser på et nytt område (Halkier, 2010; Krueger & Casey, 2015; Kvale & Brinkmann, 2015). Samtlige intervjuer ble gjennomført av begge studentene i november 2021 og varte i 1,5 time. Intervjuene ble tatt opp med lydopptaker og etter deltakernes ønske utført på egen arbeidsplass. I forkant ble det utarbeidet en intervjuguide med syv hovedspørsmål tilknyttet studiens problemstilling, i en åpen og eksplorerende form slik at de ansattes erfaringer og refleksjoner i størst grad kunne fremkomme fritt og spontant (Halkier, 2012). Spørsmålene omhandlet hvordan det har vært å være ansatt i lys av oppmerksomheten fra EMD, hva de tenker at dommene signaliserer og hva de opplever at dommene har ført til. Dataen har blitt produsert i et dynamisk samspill der de ansatte har blitt oppfordret til å diskutere og reflektere rundt temaet norsk barnevern og EMD, og dele sine erfaringer og synspunkter med hverandre (Halkier, 2010).

Utvalg og rekruttering

Det er blitt gjort et strategisk utvalg av ansatte i kommunalt barnevern som deltakere for studien. To utvalgs kriterier ble satt: arbeid i barnevernets førstelinjetjeneste og erfaring med enten utredning, tiltak eller oppfølging av barn under omsorg. Ledere ble oppfordret til å delta. Deltakerne ble rekruttert via et invitasjonsbrev sendt på e-post til totalt 20 kommunale barneverntjenester. Kontaktinformasjon til de ulike barneverntjenestene fikk vi tilgang til gjennom egne bekjentskaper og søk på internett. Vi kontaktet i hovedsak barnevernledere, men der vi ikke fant slik kontaktinformasjon, sendte vi en generell mail til barneverntjenestens offentlige e-postadresse. Det ble bedt om at informasjon om prosjektet ble viderefremidlet til aktuelle deltakere. Henvendelsen ble sendt i flere omganger. Først til fem tjenester, hvorav to takket ja til å delta. I neste omgang gikk vi bredere ut geografisk og

sendte henvendelsen til 15 nye barneverntjenester med ytterligere to positive svar.

Utvalget har bestått av 20 ansatte fra fire kommunale barneverntjenester. Hver respektive barneverntjeneste utgjorde én fokusgruppe. Fokusgruppe 1 (A) besto av seks ansatte, fokusgruppe 2 (B) av fire og fokusgruppe 3 (C) og 4 (D) av fem ansatte hver. Ledere på ulike nivå var til stede i alle fokusgruppene, og de deltagende hadde erfaring fra både mottak, undersøkelse, tiltak, omsorg og fosterhjemsteam/avdeling i tjenesten. Flesteparten hadde yrkesbakgrunn som sosionom eller barnevernspedagog, et fåtall sykepleier eller vernepleier. Det var en betydelig overvekt av kvinner, og erfaring fra førstelinje barneverntjeneste varierte fra 1,5 år til 31 år. Barneverntjenestene har hatt god geografisk spredning og de ansatte har arbeidet ved kontorer i små, middelstore og store kommuner i Viken, Oslo og Vestland fylke.

Analyseprosessen

Datamaterialet er analysert ved bruk av Johannessen et al., (2018) sin fremgangsmåte for tematisk analyse, inspirert av Braun & Clarke (2006) sin sekstrinnsmodell. Tematisk analyse er en velegnet metode for å identifisere og kategorisere mønstre på tvers av datamaterialet for å finne temaer. Analyseprosessen bestod av fire faser: 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering. Fasene impliserer en dynamisk arbeidsprosess hvor vi jobbet frem og tilbake mellom de ulike fasene (Braun & Clarke, 2006). I forberedelsesfasen transkriberte vi samtlige intervjuer og gjorde oss kjent med datamaterialet. I fase to ble dataen kodet gjentatte ganger ved at vi markerte og uthevet de delene av datamaterialet som vi syntes fanget opp noe spesielt i forhold til vår problemstilling. Initielle tanker om datasettet i sin helhet og forslag til temaer ble skrevet ned og senere sammenlignet og diskutert. I fase tre ble det kodede datamaterialet kategorisert inn i overordnede hovedtemaer med tilhørende undertemaer. Det ble opprettet et skjema i Word for hvert av intervjuene, bestående av to kolonner. I den ene kolonnen skrev vi inn forslag til foreløpige tema, og i den andre plasserte vi tekstsegmenter som dekket de ulike temaene. Gjennom analysen av de ansattes erfaringer og refleksjoner, fremsto til slutt fire hovedtemaer med tilhørende undertemaer som vil danne rammen for fremstilling av funn i artikkelen og besvare studiens problemstilling (se Tabell 1).

Forskningsetikk

Studien er meldt inn og godkjent av Norsk Senter for forskningsdata (NSD). Deltakelsen har vært frivillig og samtlige deltakere har gitt skriftlig samtykke til å delta. All data er blitt behandlet konfidensielt under prosessen, og deltakerne er blitt sikret anonymitet ved at de er

blitt gjengitt med pseudonymer under transkriberingen og frem til skriftlig fremstilling. Informasjon som kan identifisere de ulike barneverntjenestene er også utelatt. Lydopptakene ble slettet etter at intervjuene var transkribert og anonymisert.

Presentasjon av funn

I analysen av datamaterialet identifiserte vi fire hovedtemaer: 1) Holdningsarbeid og bevisstgjøring, 2) Arbeid «i et annet faglig perspektiv», 3) Til hvilken pris? og 4) Mer arbeid og flere utfordringer. Hvert av hovedtemaene er utarbeidet med tilhørende undertemaer som vil inngå i samme presentasjon. Funnfremstillingen er organisert etter rekkefølgen som vist i Tabell 1. Funnene vil bli diskutert i lys av teori og forskning, både underveis og i en oppsummerende diskusjon. De ulike fokusgruppene benevnes med bokstav A-D etter hvilken rekkefølge de ble utført i, og med tall fra 1-6 etter antall deltakere og hvilken ansatt som uttalte seg.

Tabell 1: Oversikt over hovedtema og undertema

1. Holdningsarbeid og bevisstgjøring	2. Arbeid i «et annet faglig perspektiv»	3. Til hvilken pris?	4. Mer arbeid og flere utfordringer
1.1 Berettiget kritikk	2.1 Fra tilknytningsprinsipp til det biologiske prinsipp	3.1 Samlede bekymringer for barnet	4.1 Et unyansert bilde
1.2 Dokumentasjon og faglige vurderinger	2.2 Fastsettelse av samvær 2.3 Gjenforeningsmålet	3.2 Tap av faglig integritet og følelse av maktesløshet	4.2 Belastning på relasjon mellom kontaktperson og foreldre
1.3 Arbeid med foreldre		3.3 Fosterhjemmets rolle	4.3 Krav og ressurser

Holdningsarbeid og bevisstgjøring

Samtlige ansatte fant store deler av kritikken og domfellelsene i de norske barnevernssakene berettiget. Flertallet mente kritikken er dem særlig fortjent hva gjelder en del tilsynelatende etablerte faglige vurderinger, manglende dokumentasjon og for lite oppfølging av biologiske foreldre. At dette nå blir rettet søkelys på, mener de ansatte både er viktig og på sin plass.

Det jeg har tenkt mye på i forbindelse med de [dommene], er at jeg synes egentlig det er ganske bra. Jeg tenker at vi trenger det for jeg tenker at vi har jobbet for mye på autopilot, vi har gjort ting på vane også mener jeg ikke at vi har gjort bare det, men jeg tenker at vi har _trengt_ det [...] (D5)

EMD har i flere av de domfelte sakene stilt spørsmålsteget ved beslutningsgrunnlaget for avgjørelsene til barnevernet (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020).

Barnevernsansatte fortalte at dette ført til en økt bevissthet i forhold til deres faglige vurderinger og kravet til dokumentasjon. Vurderingene stiller i en større grad enn før, krav til skriftlig fremstilling og teoretiske begrunnelser for hva de har vektet og hvorfor. En ansatt eksemplifiserte at der de tidligere ville skrevet at «barnet er sårbart», blir det nå gitt uttrykk for hva de legger i dette:

Vi gir ikke bare overskriften nå, men man gir og innholdet på en måte, i vurderingen. Man tydeliggjør det på en forståelig måte og det er egentlig litt sånn trygghet for oss og. For jeg tror kanskje at vi, eller ja, noen, ikke alle, men noen begynte kanskje å tvile litt på seg selv. «Har jeg gjort det riktig?», «har våre vurderinger ikke vært gode nok?», «hva har vi gjort feil her?» (B4)

De må videre bruke mer tid på å avveie ulike hensyn og rettigheter opp mot hverandre, slik som barnets rett til kontakt med foreldrene opp mot behovet for beskyttelse. Enkelte hadde også erfart at fylkesnemnda stilte strengere krav til deres barnevernfaglige vurderinger. «De refererer jo òg til disse dommene ... så jeg fikk jo spørsmål om jeg satt tilknytning til fosterforeldrene fremfor det biologiske prinsippet» (A4).

Kravet til dokumentasjon fremstår som et fokusområde i samtlige av barneverntjenestene. De ansatte mener selv de er gode på å drøfte vurderingene sine innad, men «i den travle hverdagen så er det vanskelig å få skriftliggjort alt ... også glipper det litt der noen ganger da» (C2). Det forsterkede kravet til dokumentasjon har ifølge dem selv ført til en større rettssikkerhet både for barnet og foreldrene, men også en trygghet for dem selv. «Jeg tror jo det kommer gode ting ut av det òg fordi man blir jo mer bevisst på å “holde ryggen fri” på en måte, hvis det skulle kommet opp i noen saker ...» (A5). Samtidig uttrykte flere at det er vanskelig å vite hva god nok dokumentasjon faktisk innebærer, og hvordan kravet skal løses i den travle hverdagen.

Barneverntjenesten er etter bvl § 4-16 forpliktet til å tilby oppfølging og veiledning til foreldre (Barnevernloven, 1992). Flertallet erkjente kritikken om at barnevernet ikke har vært flinke nok til å følge opp biologiske foreldre, særlig før og i etterkant av en omsorgsovertakelse og for å tilrettelegge for utviklende samvær. Hvorfor biologiske foreldre

har vært «underprioritert» i praksis, mener de skyldes ulike faktorer. Dels tid til rådighet, og at barnets stilling står høyt.

[...] jeg sier ikke at det er riktig, men det er det jeg tror har skjedd i praksis er at man på en måte har underprioritert [foreldre] litt fordi vi har forsøkt så lenge forut for omsorgsovertakelsen å få disse foreldrene i stand til alt dette [...] Når du spør om hvorfor blir det sånn eller hvorfor skjer det, så tror jeg det er mye.. vi har barnet veldig høyt igjen da eller i fokus, blikket følger barnet (C2)

Ansatte fortalte at retningslinjene for hvor tid de skal kontakte og snakke med foreldrene frem til nå har ligget på et minimumsnivå. I dag bestreber barneverntjenestene i større grad å snakke med alle foreldrene. Flere opplever at holdningsarbeidet har endret seg i forhold til et mer åpent barnevern som har større fokus på ressurser og samarbeid med biologisk familie. En ansatt nevner blant annet om endret praksis i forhold til frivillige plasseringer. «Vi bruker andre paragrafer der vi før ville gått til nemnda og sagt at «dette er ikke godt nok, dette barnet må flytte ut enten for en periode eller lengre tid». Nå er det mer fokus på samarbeid med foreldre der vi bruker frivillig plassering som et hjelpetiltak» (D5). Flere fremhevet imidlertid foreldrearbeid som svært vanskelig. «I det ene øyeblikket så tar vi og flytter barna ut og i neste øyeblikk så skal vi liksom skape allianser og en tillit til å hjelpe dem til å få til gode samvær. Altså de har jo ikke tillit til systemet da» (C1). Spørsmålet om det heller burde være en annen instans til å påta seg dette ansvaret, ble i den anledning løftet frem. Dette illustrerer, slik vi ser det, hvor krevende det er å navigere seg i dette feltet (Lipsky, 2010). Den vanskelige dobbeltrollen som både hjelper og kontrollør blir i vesentlig grad synliggjort når barneverntjenesten både skal gi veiledning og oppfølging som oppleves meningsfullt for foreldrene, og samtidig lykkes med gode prosesser knyttet til samvær og gjenforening (Granerud et al., 2021).

Selv om flertallet mener at EMD på mange områder er i sin fulle rett når det gjelder kritikken, uttrykkes det at ikke alt er like berettiget i et større perspektiv. De ansatte var opptatt av å formidle at Norge stort sett har fått støtte av EMD i tiltak om omsorgsovertakelse, og at det ikke er barnevernets vurderinger i forhold til dette som er årsaken til domfellelsene (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Ifølge dem selv er fokuset blitt rettet alt for lite mot fylkesnemnda og domstolene som sitter med den endelige makten. Enkelte trakk også frem at dommeravgjørelsene kan gjenspeile seg i rettskulturelle forskjeller, knyttet til hvor i Europa de ulike dommerne kommer fra:

[...] jeg undergraver på en måte ikke den kritikken som kommer mot og at vi må tenke annerledes, men noen ganger tenker jeg også kanskje at Norge blir litt sånn... ikke straffet det er for sterkt ord å bruke, men fordi vi er litt sånn foregangsland på å sette barnet veldig

høyt da, og videre nedover Europa hvor også EMD [...] det er jo en sammensetning av alle de europeiske landene som har en mye mer sånn kollektivistisk tankegang og et helt annet syn på familielivet hvor retten til familieliv blir mye mer verdsatt (C2)

Søvig (2019) belyser noe av det samme i forhold til dissensen i Strand-Lobben dommen, og hevder at dommere fra Sør- og Øst-Europa erfaringsvis er mer skeptiske til statlige inngrep. Til forskjell fra andre europeiske land som er representanter i EMD, er Norge svært individualistisk orientert der hensynet til barnet står førende for alle tiltak (Søvig, 2019).

Arbeid «i et annet faglig perspektiv»

Samtlige ansatte diskuterte rundt en pågående faglig dreining i barnevernet. Dette ble av en fagleder omtalt som arbeid i «et annet faglig perspektiv»:

[...] det er jo ikke sånn at barneverntjenestene i Norge har hoppet rundt som hodeløse høns fram til disse dommene fra EMD kom, det handler jo om at man har jobbet inn under et annet faglig perspektiv sånn at man har hatt andre vurderinger i forhold til vektning av barnets beste. [...] nå skal vi vekte det biologiske prinsippet tyngre enn det som har vært tradisjonen og retningsgivende de siste ti årene [...] (B1)

Flere viste i den anledning til Raundalen-utvalget som for noen år tilbake ville sidestille utviklingsstøttende tilknytning med det biologiske prinsipp (NOU 2012: 5). Til tross for at forslaget ikke ble tatt med i videre lovforarbeider, uttrykte barneverntjenestene at deres faglige vurderinger i forhold til samvær og tilbakeføring primært har vært forankret i at barn trenger stabilitet, trygghet og tilknytning i sitt nye omsorgsmiljø. En slik faglig tankegang kan ses i lys av hva Gerds-Andresen (2020) beskriver som «relasjons» og «behovs»-retningen innen tilknytningsteoretisk forståelse.

Barn og foreldre har som utgangspunkt rett til samvær med hverandre, og hensynet bak er at det har stor verdi for barn å opprettholde kontakt med sitt biologiske opphav (Barnevernloven, 1992, § 4-19; Köhler-Olsen, 2019). Ansatte erkjente kritikken om at samværsvurderingene i barnevernet har vært mangelfulle. Ofte har de blitt utformet svært standardisert med enten to, fire eller seks samvær i året, og i de færreste saker vært justert underveis:

[...] det er nesten blitt litt sånn oi shit i morgen skal jeg i nemnda, hva tenker vi om samvær, litt på _det_ nivået ... så jeg tenker det er veldig, ja det er helt på sin plass at man liksom har fått litt smekk på fingrene for det og at vi faktisk _må_ gjøre grundigere helhetsvurderinger da (D5)

Nå jobbes det mer med å se på mulighetene for å øke, justere omfanget og tilpasse samværet til hver enkelt sak. De fleste barneverntjenestene bekreftet at det generelt blir gitt mer samvær i dag, og i én av tjenestene ble det antatt at samværsfrekvensen kunne nærmest doubles eller

tredobles på nye saker (A2). Skjønt at fokuset ligger på å tilrettelegge for mer samvær i tråd med retten til familieliv, mener de fortsatt at rammene i lovverket ikke forhindrer dem i å gjøre det som er riktig for det enkelte barn ut ifra deres situasjon. For noen innebærer dette også å avskjære eller nedjustere samvær.

[...] frem til nå så har Norge hatt en praksis der man har utmålt samvær med mål om at barnet skal ha kunnskap og kjennskap til sitt biologiske opphav og til sin biologiske familie. Nå sier EMD at barneverntjenesten eller Norge skal utmåle et samvær som legger til rette for utvikling av relasjon [...] og det er annerledes da! Så det handler om vektingen igjen i forhold til hvordan vi utmåler samvær. Hvor mye samvær må man ha for at det faktisk ikke skal handle om å ha kunnskap om, men om å faktisk bli bedre kjent (B2)

Ethvert tiltak eller vedtak foretatt av offentlige myndigheter som kan hindre en gjenforening innebærer et potensielt brudd på EMK art. 8, med mindre det er begrunnet i hensynet til barnets beste (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016; Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Våre funn viser en større skepsis og usikkerhet på tvers av barneverntjenestene, i forhold til hvordan gjenforeningsmålsettingen skal ivaretas på en forsvarlig måte i praksis. Flere ansatte konstaterte at det fortsatt er helt uaktuelt for enkelte barn å bli tilbakeført, og at det ikke kan utvikle seg til en generell praksis at «alle skal hjem og alle skal få masse samvær» (A2). Etter bvl § 4-16 har barnevernet en generell plikt til å jevnlig undersøke om det har vært forbedringer i familiens situasjon, som kan tilsi at barnet kan tilbakeføres (Barnevernloven, 1992). På en annen side forutsetter det positive endringer hos foreldrene, et syn som barnevernsansatte syntes å dele.

Det er en god tanke men... det er jo noe med at det må skje en utvikling hos foreldrene eller hos den biologiske familien hvis man skal på en måte tenke tilbakeføring [...] Hvem skal ta ansvar for at de gjør en endring når de ikke har barna hjemme eventuelt, og når kan man tenke at dette blir langvarig og når kan man tenke at dette bare skal være midlertidig plassering. Man skal jo tenke midlertidig uansett i dag fordi det skal være gjenforeningsprinsippet, men på et eller annet tidspunkt må vi jo erkjenne at det ikke går for noen barn (B4)

Flere mente samtidig at et økt fokus på vurderinger knyttet til tilbakeføring og samvær løfter frem noen svært viktige problemstillinger. En erfaren barnevernleder sa det slik:

Jeg liker på en måte de spørsmålene og de diskusjonene som vi får opp nå. Ikke fordi alle barn skal tilbakeføres, men fordi man reiser spørsmålet og ser på hva det er man har gjort for å eventuelt få til bedre samvær eller at man stopper opp underveis og tenker “er det faktisk sånn at det er mulig å tilbakeføre her, hvordan skal vi gjøre det” at man tar de evalueringene og at man jobber mot det (C1)

Til hvilken pris?

Til tross for at de ansatte erkjente viktigheten av endringer i det faglige arbeidet, ble det understreket bekymring for hvilke konsekvenser særlig samvær og gjenforeningsmålet vil kunne få for barnet, ansattes faglige integritet og fosterhjem. Flere stilte seg kritisk til hvordan økt samvær og fokus på gjenforening i noen tilfeller først og fremst synes å ivareta foreldrenes behov og ønske, fremfor hva og hvilken skade det faktisk kan ha for barnet.

Også kommer disse dommene om krenkelse av rett til familieliv og at det ikke har vært forsøkt nok.. også ser vi hvor skadet mange barn er med å utsette de for samvær, uansett om vi kompenserer så klarer vi ikke hjelpe de til å ha gode nok samvær [...] Hvem er det som betaler den prisen for at samværet blir så dårlig? Det er de barna og de tåler det ikke, mens voksne tåler jo at man er sint eller at det er ustabil ... (A2)

De ansatte uttrykte bekymring for at dommene kan få betydning for at man prøver for hardt og for lenge med mildere tiltak, på bekostning av hva barnet tåler « [...] det er liksom ingen som skal ta oss når vi endelig kommer i retten, på at vi ikke har prøvd eller ikke har gjort det som er forventet» (C1). En annen satt igjen med et inntrykk av at «nå forventer de at vi skal pushe ungene til ytterkanten når det gjelder samvær [...] maks det de klarer» (A4).

I en av fokusgruppene ble det diskutert at spesielt voldssaker kan komme til å forsvinne i skyggen av et økt fokus på retten til familieliv. En ansatt hadde i en relativt ny sak erfart at fylkesnemnda i minimal grad rettet oppmerksomhet mot familiens historikk, og at det utelukkende ble stilt spørsmål knyttet til den nåværende situasjonen. Bekymringen støttes av en nyere rapport, der det ble avdekket at fylkesnemndene og domstolene i flere tilfeller ikke undersøkte momenter i saksfremstillingen som kunne tyde på at barnet var blitt utsatt for vold (Alvik, 2021). Flere ansatte stilte seg kritisk til hvor faglig oppdatert domstolen er, når det gjelder påvirkningen latent vold har for barnet.

[...] jeg tenker det kan være litt skummelt at systemet noen ganger skal jobbe fortere enn barnets emosjonelle utvikling og traumbearbeiding og alt det der da, at det kan kræsje litt. Og igjen det å ta hensyn til forskjellige behov, ja at foreldrene har sånn og sånn, men hvordan er det da for barnet som da trolig gjerne vil bli trigget i en annen form når de er i kontakt med foreldrene sine igjen. Tar man da hensyn til det, sant.. når man sitter der i nemnda og er opptatt av her og nå og ikke historikken da (A6)

Barnevernsansatte fortalte at det er komplisert å jobbe med og for noe man ikke alltid selv har troen på at er til barnets beste. Dette henger sammen med deres opplevelse av at det nå skal bli gitt mer samvær i tråd med målet om gjenforening, i enkelte tilfeller uavhengig av sakens alvorlighet og hva barnet selv ønsker, slik noen erfarer det. I en nyere undersøkelse basert på 100 barn, var det ingen som mente målet med samvær burde være gjenforening

(Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, 2021). Ansatte beskriver det som en påkjenning å gå imot egen faglig overbevisning og etiske premisser i enkeltsaker, og opplever at de blir satt i en maktesløs posisjon. Som fagpersoner må de ansatte fatte beslutninger med hensyn til lover og regelverk, innenfor et rammeverk som vanskelig tar høyde for individuelle og varierende behov (Lipsky, 2010). «Jeg kjenner på maktesløsheten for det sitter noen på en høy trone som får lov til å... ja, som egentlig ikke er i den daglige jobben omkring» (A6). En annen ansatt fortalte at de ved flere anledninger har måtte sende barn på samvær, til tross for at de har ansett samværet som skadelig. «Jeg har jo sett barn som har kastet opp før de skal på samvær med foreldrene sine fordi de gruer seg, jeg synes det er så ubehagelig, men samvær skal de på» (D4). En ringvirkning som blir trukket frem, er at flere med tiden kan ønske seg vekk fra en jobb i barnevernet.

Hvis føringene på en måte blir enda strengere på at det skal være _enda_ mer foreldrevern eller _enda_ mer ... hvis man føler at man jobber _mot_ et barns beste så tror jeg det er mange som vil slutte for det er jo mennesker som jobber fra hjerte skulle jeg til å si, det er et omsorgsyrke så hvis man føler man ikke kan hjelpe barn så blir jo det vanskelig (A2)

Flere ansatte mente også at endringene vil kunne forårsake usikkerhet og flere uromomenter for fosterhjem i årene fremover. Både i forhold til rekruttering, men også når det kommer til å skape og bevare relasjonen mellom fosterforeldre og barnet. Dette bekreftes i en helt ny undersøkelse, der det fremkommer at hele 78% av fosterhjemmene ikke vil, eller er usikre på om de vil, gå inn i et nytt oppdrag (Norsk fosterhjemsforening, 2022).

Enkelte hevder at barnet blir satt på vent under begrepet «midlertidighet», ettersom plasseringens varighet ikke lenger kan oppgis så tidlig som før har vært vanlig i norsk barnevern. Det høye samværsomfanget tar sjeldent hensyn til den belastningen det påfører et fosterhjem, og en fosterhjemsveileder stilte seg kritisk til hvordan det ofte er «rimelig» i rettens perspektiv at noen barn har tre-fire dager med reaksjoner etter samvær, når de selv erfarer at mange gjerne trenger en uke på å komme seg.

[...] så alt det der med å hele tiden jobbe for å hjelpe barnet i positiv utvikling, gå tilbake også nullstille også opp igjen... det er utrolig sånn demotiverende for mange fosterhjem dette med samvær, også er de liksom pålagt... signert på at de skal være positive til det også pøses det på med mer og mer [...] (D2)

Med det sagt, understreket mange ansatte at samvær kan ha en svært positiv virkning for barn. Hvilke konsekvenser endringene vil komme til å ha er det for prematurt å si noe konkret om. Utfordringen ligger i «å ikke gå fra en grøft til en annen» (B1), og stadig evaluere eget arbeid.

[...] per nå, så står man litt i en sånn limbo i forhold til hva og hvordan man skal løse det tenker jeg da, på en fornuftig måte fordi at barn trenger en forutsigbarhet og trenger å vite

hvor de skal høre til og hvor de skal ha hverdagen sin, og samtidig så trenger de også å ha tilgang på familien sin, så er det klart at det fører jo og til en organisering av jobben som barneverntjenesten gjør (B1)

Mer arbeid og flere utfordringer

Barnevernet har ved flere anledninger blitt omtalt som en fryktinstans (Haugevik & Neumann, 2020). Flere ansatte beskrev erfaringer av hvordan det er å stå i en arbeidssituasjon hvor det til stadighet tegnes negative bilder av jobben deres i media. Selv om det er vanskelig å vite i hvilken grad EMD-dommene har hatt sin innvirkning på dette, var de ansatte samstemte i sin oppfatning om at det som oftest er et svært unyansert bilde som når ut til offentligheten. «Vi har jo ikke noe organ som går ut og nyanserer det bilde her på vegne av oss da. Vi har ikke noe fagorganisasjon eller noen som går ut der og når frem til den «vanlige mannen i gata» med et mer nyansert bilde» (B4). Kritikkk og negativ omtale kan bidra til å svekke barnevernets legitimitet i befolkningen ytterligere (Haugevik & Neumann, 2020). I perioder hvor det er mest støy rundt barnevernet, erfarer ansatte at spesielt minoritetsforeldre og foreldre og som ikke har hatt kontakt med tjenesten tidligere, fremstår som skeptiske og utrygge i møte med dem. Det fører til belastninger på relasjonen mellom kontaktperson og foreldre.

Noe av det det har satt i gang hos meg hvert fall [kritikken] er at man vet jo at barneverntjenesten allerede kan ha et dårlig rykte og at mange kan være redde for barneverntjenesten ... sånn at det jeg har tenkt hver gang det dukker opp et eller annet knyttet til dette innen media er at «pokker, dette gjør ikke arbeidet vårt noe lettere ved å trygge familier som kommer til oss» [...] Jo mer sånn det står i media jo vanskeligere vil det liksom bli da, så da krever det jo mer av oss (D3)

Lipsky (2010) belyser det relasjonelle aspektet som grunnleggende for barnevernets arbeid. Av den grunn vil familiene som barnevernet er i kontakt med, oppleve at det barnevernet gjør med og for dem, er det kontaktpersonene som gjør (Lipsky, 2010). Det kan synliggjøre hvorfor medias negative omtale av barnevernet påvirke og vanskeliggjøre samarbeid med foreldre ytterligere.

Mangel på ressurser, store saksmengder, kapasitet og kompetanse har lenge blitt utpekt som utfordringsområder i barnevernet (Olsvik & Saus, 2019; Slettebø et al., 2019), og følgelig forhold som kan forhindre de ansattes ønskede måloppnåelse i jobben (Lipsky, 2010). At det nå både kreves og forventes mer av de som jobber i barnevernet, er en gjennomgående diskurs i alle fokusgruppene. Ansatte ser på de forhøyede kravene som et omfattende tilskudd til arbeidshverdagen, spesielt når ressursene forblir de samme. Det vises blant annet til at

fagsystemene som tjenestene bruker er svært utdaterte og kompliserer flere oppgaver, slik som dokumentasjon (C1, B2).

[...] det er hele tiden krav sant, veldig mye krav, større krav, mer omfattende og mer ... alt. Men det forventes litt igjen at man likevel skal gjøre alt dette her ut ifra de vilkårene vi har fra før. Så jeg synes det blir litt ubalanse. Skal man virkelig gå inn å gjøre et løft eller hva man nå burde med barneverntjenesten, så må man balansere det ut med å faktisk tilføre det apropos mer ressurser ... jeg synes barneverntjenesten blir veldig neglisjert sånn sett som personale og ressursmessig (A5)

Ressursspørsmålet handler på den ene siden om hvordan man på kommunalt og nasjonalt nivå anerkjenner jobben og tilrettelegger for at den kan utføres, og på den andre siden hvordan ledelsen organiserer ressursene innad i den enkelte tjeneste (B1). For å sørge for at familier blir møtt av et kvalitetsbarnevern og ansatte med høy faglig kompetanse, har regjeringen innført et historisk kompetanseløft og lovfestet krav om mastergrad for alle som utfører kjerneoppgaver i barnevernet (Prop. 133 L (2020-2021)). Det er grunn til å tro at kompetansekravet er blitt desto mer aktualisert etter EMD-dommene. Barnevernsansatte mener økt kompetanse sjeldent er unyttig, men stiller seg kritiske til hvordan det tilsynelatende ser ut til å være løsningen på samtlige utfordringer. «Det sårer jo min arbeidsintegritet at det skal være fokuset her at «nå må alle få en master også skal det ordne seg» (C5). Samtidig uttrykkes det: «[...] at vi må endre og hele tiden gjøre tilpasninger til et godt barnevern i Norge det ønsker jo vi. Så jeg håper at det kan gi noe positivt til de barna vi hjelper da, og at det blir håndterbart for oss...» (A2).

Oppsummerende diskusjon

Formålet med denne artikkelen har vært å belyse hvilken betydning dommene i EMD har hatt for barnevernets praksis, slik ansatte i kommunal barneverntjeneste selv erfarer det. Dette er studert med følger for det faglige arbeidet, barn og foreldre og barnevernsansattes egen arbeidshverdag. Studien viser en pågående faglig dreining, der det biologiske prinsipp og retten til familieliv er mer retningsgivende for barnevernets praksis i dag, enn det tidligere har vært. I likhet med nyere forskning (Alvik, 2021; SOS barnebyer, 2021), finner vi at barnevernet både tilrettelegger for og gir økt samvær, samt at det jobbes mer aktivt mot målet om gjenforening i omsorgssaker. Samarbeid med og ressurser hos foreldre har fått et betydelig større fokus. I tillegg foretar barnevernsansatte mer helhetlige vurderinger, som jevnt over blir grundigere dokumentert og tydeligere faglig forankret.

I hvor stor grad familielivet skal beskyttes har vært en sentral vurdering i barnevernssakene i EMD (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). Det er samtidig

et rettsspørsmål uten europeisk konsensus. I det norske barnevernet står barneperspektivet sterkt og førende for alt av barnevernets virksomhet (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Gording Stang & Baugerud (2018) hevder at barnevernloven går lengre enn EMD i å prioritere hensynet til barnets beste, fremfor hensynet til foreldrene. Til tross for at barnets beste også er et overordnet prinsipp nedfelt i EMDs lovforståelse, har barnet en mer tilbaketrukket rolle i domstolen og paradoksalt nok ikke rett på uavhengig representasjon (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020). I omsorgssaker har tilknytningsteoretisk forståelse lenge utgjort et viktig kunnskapsgrunnlag for hvilke vurderinger barnevernet bør foreta i beslutninger om samvær, kontakt med biologiske foreldre og tilbakeføring (Gording Stang & Baugerud, 2018; Prop. 169 L (2016-2017)). Flere studier har avdekket at denne tilnærmingen ofte anvendes av myndighetene for å forankre barnets behov for kontinuitet og relasjon til nye omsorgspersoner (Ulvik, 2002). Det har syntes å medføre til flere uoverensstemmelser mellom norsk og internasjonal lovforståelse (Gerds-Andresen, 2020; Melinder et al., 2021). Vi ser dette som en mulig forklaring på hvorfor gjenforeningsmålet har vært nedtonet i barnevernets faglige arbeid og hvorfor samvær i hovedsak er blitt utmålt med hensikt om at barnet skal ha «kjennskap til» sitt biologiske opphav. Slik sett, er det forståelig med EMDs tilnærming mot Norge (Søvig, 2019).

EMD-dommene og den tilhørende kritikken kan både forstås som en utfordrer og en utfordring til barnevernets praksis. Flertallet av de ansatte anerkjente viktigheten av en økt faglig dreining mot det biologiske prinsipp og et tydeligere fokus på gjenforening, som utfordrer deres tankegang og vurderinger rundt samvær og verdien av kontakt med biologiske foreldre. Slik sett, kan studiens funn indikere at dommene har virket bevisstgjørende i forhold til en del tilsynelatende etablerte faglige sannheter og tankesett knyttet til barns behov, både hos de ansatte og i barnevernet generelt.

Samtidig, uttrykte mange ambivalente holdninger til at det nå skal bli gitt mer samvær i tråd med målet om gjenforening. De ansattes bekymringer er knyttet til at dette vil kunne gi dem et betydelig mindre handlingsrom til å ta individuelt tilpassede vurderinger, og således gå på bekostning av hva de anser er til barnets beste og hva de erfarer at barnet selv ønsker (Forandringsfabrikken Kunnskapscenter, 2021). Det kan stilles spørsmål ved om og hvorvidt, barnets individuelle tilpassede behov og egne synspunkter i tilstrekkelig grad blir ivarettatt i de nåværende føringene og i den forståelsen som EMD medbringer til praksisfeltet. Og, som de ansatte uttrykte, hvem som til syvende og sist «betaler prisen». Like så vet vi fra forskning hvor belastende det kan være for barn å flytte og bytte omsorgspersoner ofte (Paulsen & Ytreland, 2022; Søvig, 2019). I anstrengelsen av å oppnå gjenforening, kan det diskuteres om

flere barn nå risikerer å bli tilbakeført på et mer usikkert grunnlag (Skogstrøm, 2021; Søvig, 2019). Trolig vil det oppstå flere saker der barnevernsansatte utfordres i den vage grensen mellom å ivareta plikten til å beskytte barn mot skadelidende forhold, og risikoen for å bli beskyldt for uforholdsmessig inngrep i retten til privat- og familieliv (Granerud et al., 2021; Lipsky, 2010). Dette synliggjør den vanskelige dobbeltrollen som hjelper og kontrollør desto mer. Det kan diskuteres om slike dilemmaer bedre kan imøtekommes av et todelt barnevern, i tillegg fremkalle mer tillit hos befolkningen (Haugevik & Neumann, 2020). Det er på en annen side viktig å fremheve, som de ansatte også uttrykte, at det norske lovverket fortsatt har klare rammer. Spørsmål om tilbakeføring og økt samværsomfang i omsorgssaker forutsetter nødvendige endringer i foreldrenes situasjon og evne til å gi god nok omsorg, samt at hensynet til barnet ikke taler imot (Barnevernloven, 1992, §§ 4-1, 4-16, 4-21). Dommene i EMD bør derfor ikke tolkes dithen at barnevernet skal omgjøres til et rent foreldrevenn. Heller at et familieorientert perspektiv må få en større plass enn det har hatt, og at vurderingen av barnets beste må integreres i verdien av familieliv (Gording-Stang & Baugerud, 2018; Odland, 2022).

Både ressursspørsmålet og kompetansekrav har lenge vært et omdiskutert tema i barnevernet (Slettebø et al., 2019), og ble også trukket frem av ansatte i denne studien. I dette tilfellet belyser det imidlertid et interessant punkt. Utvidet krav til dokumentasjon og de faglige verdiene som EMD og Høyesterett medbringer, kan potensielt bidra til en større ubalanse mellom ansattes opplevelse av mengden ressurser og hvorvidt de føler at de klarer å imøtekomme barnets behov og utføre en god faglig jobb (Lipsky, 2010). Det vil igjen kunne påvirke det faglige arbeidet, barn og foreldre og ansattes egen arbeidshverdag. Studien tydeliggjør et behov for flere ressurser til å imøtekomme de nye kravene som nå stilles. Den synliggjør også et behov for klarere rammer i forhold til hva tilstrekkelig dokumentasjon innebærer (Prop. 169 L (2016-2017)), samt at de barnevernfaglige vurderingene settes i en større kunnskapssammenheng (Ulvik, 2002).

Studiens styrker og begrensninger

Studien bidrar med viktig kunnskap til feltet om hvordan barnevernsansatte beskriver jobben med å omsette politikk til praksis og mulige følger det kan ha for mottakerne, i lys av EMD-dommene mot norsk barnevern. Den tilføyer også innsikt i hvilke utfordringer, dilemmaer og problemstillinger som ansatte i kommunal barneverntjeneste står ovenfor i det komplekse arbeidet med å omsette disse føringene til praksis. Forskning om det norske barnevern og EMD er relativt nytt, og barnevernsansattes synspunkter er i mindre grad trukket frem på

feltet. Tross geografisk variasjon mellom barneverntjenestene, var det stort sett de samme fokusområdene som ble vektlagt av samtlige tjenester. Samtidig er ikke studien uttømmende. Det kan være andre områder der dommene har hatt sin betydning enn det som belyses i denne artikkelen, og det som er delt av våre deltakere vil ikke nødvendigvis være like fremtredende hos andre barneverntjenester. En begrensning kan også relateres opp mot fokuset vi har undersøkt ut ifra. Det sentrale temaet i fokusgruppeintervjuene var dommene i EMD og kritikken mot det norske barnevernet. Det kan ha hatt en innvirkning på de ansattes perspektiver og medført at flere utfordringer og problematiske sider ble vektlagt. Det må også understrekes at det kun er et utvalg av barnevernsansattes erfaringer, refleksjoner og meninger som ligger til grunn for denne studien. For å kunne vite hva som rent praktisk foregår i barnevernet og hvilken betydning EMD-dommene faktisk har hatt, vil det være nødvendig med flere studier og andre metodiske tilnæringsmåter.

Avslutning

Kritikk av offentlig myndighet er viktig og riktig i et demokratisk samfunn. Erfaringer fra barnevernsansatte, som danner grunnlaget for denne studien, kan antyde at praksisen i barnevernet sammenfaller, eller i hvert fall er på god vei til å sammenfalle med de føringene Høyesterett og EMD legger til grunn for det praktiske arbeidet. Det vil med tiden være aktuelt å studere hvilke konsekvenser endringene som implementeres i barneverntjenestene, medfører. Har vi fått et bedre barnevern med mer tillit og legitimitet? Hvilke følger har det fått for barn og foreldre? Har det blitt vanskeligere å rekruttere fosterhjem? Om det har blitt en nedgang i antall adopsjonssaker kan også være et interessant tema for videre forskning.

Referanser

- Alvik, I. F. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse - en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter* (OsloMet Skriftserie 2021 nr. 4). Oslo Metropolitan University. <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753>
- Angel, B. Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer - en utfordring for barnevernets profesjonelle ekspertise. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 87(3), 140-151. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2010-03-02>
- Barne- og familiedepartementet. (2020). *Informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker - nye avgjørelser fra Høyesterett*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonsskriv-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-omsaksbehandling.pdf>
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: vedtatt av De Forente Nasjoner 20. november 1989, ratifisert av Norge 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Barne- og familiedepartementet. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal akademisk.
- FN-sambandet. (2022). *Barnekonvensjonen*. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

- Forandringsfabrikken Kunnskapssenter. (2021). *DET HANDLER OM OSS. 100 barn 7-18 år om samvær i barnevernet*. https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2021/03/SAMVAER_net-1.pdf
- Gerdts-Andresen, T. (2020). Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse. *Kritisk juss*, 51(2), 125-153. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Gerdts-Andresen, T. (2021). A Childs' Right to Family Life when Placed in Public Care; an Analysis of Whether Current Norwegian Practice is in Systematic Contradiction to Human Rights. *The International Journal of Children's Rights*, 29(3), 563-588. <https://doi.org/10.1163/15718182-29030002>
- Gording Stang, E. & Baugerud, G.-A. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse. En barnefaglig og juridisk utredning*. OsloMet. <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004801>
- Granerud, A.-M., Syrstad, E. & Andersen, E. W. N. (2021). Etter fylkesnemnda - hva med foreldrene? Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse - ansvar og rollefordeling. *Fontene forskning*, 14(1), 61-66.
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov*, (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>
- Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal akademisk.
- Halkier, B. (2012). *Fokusgrupper*. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (1. utg., s. 113-151). Gyldendal akademisk.
- Haugevik, K. & Neumann, C. B. (2020). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken. Fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 37(1), 5-18. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2020-01-02>
- Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (2016). *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (3. utg.). Universitetsforlaget.

- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. & Christiansen, Ø. (2016). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Ø. Christiansen & B. H Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 19-33). Universitetsforlaget.
- Krueger, R. A. & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A Practical Guide for Applied Research* (5th edition). Sage.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvalø, K. K. & Köhler-Olsen, J. (2016). *Barnerett i et nøtteskall*. Gyldendal juridisk.
- Köhler-Olsen, J. (2019). EMD: Strand Lobben med flere mot Norge - betydningen for norsk barnevern. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 22(4), 341-346.
<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-04-07>
- Lidén, H. (2004). Barns rettigheter - en realiserbar intensjon? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 7(4), 196-212.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Service* (30th Anniversary Expanded Edition). The Russell Sage Foundation.
- Melinder, A., van der Hagen, M. A. & Sandberg, K. (2021). In the Best Interest of the Child: the Norwegian Approach to Child Protection. *International Journal on Child Maltreatment: Research, Policy and Practice*, 4, 209-230.
<https://doi.org/10.1007/s42448-021-00078-6>
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=emk>
- Norges Høyesterett. (u.å.). *Storkammersaker om barnevern*.
<https://www.domstol.no/no/hoyesterett/nyhet/2020/storkammersaker-om-barnevern/>

- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2020). *Hvorfor dømmes Norge i EMD? En statusrapport om barnevernsfeltet*. <https://www.nhri.no/rapport/barnevern/>
- Norsk fosterhjemsforening. (2022). *Erfaringene fra fosterhjemmene viser vei fra antagelser til kunnskap! Fosterhjemsundersøkelsen fra 2022 og Ung i fosterhjem 2022 – en brukerundersøkelse fra Norsk Fosterhjemsforening med svar fra over 1300 fosterhjem*. <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2022/05/fosterhjemsundersokelsen-2022-erfaringene-fra-fosterhjemmene-viser-vei-fra-antagelser-til-kunnskap.pdf>
- Norsk senter for forskningsdata (NSD). (u.å.). *Personverntjenester*. <https://www.nsd.no/personverntjenester>
- NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling: Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>
- Odland, A. M. (2022, 14. januar). Dette betyr den siste EMD-dommen for barnevernet. *Fontene forskning*. <https://fontene.no/barnevern/dette-betyr-den-siste-emddommen-for-barnevernet-6.47.844975.253e433be3>
- Olsvik, B. S. & Saus, M. (2019). Skjønn i praktisk barnevernledelse; Kollektiv prosess med organisatoriske begrensninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 96(4), 262-281. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-04-05>
- O'Mahony, C. (2019). Child Protection and the ECHR: Making Sense of Positive and Procedural Obligations. *The International Journal of Children's Rights*, 27(4), 660-693. <https://doi.org/10.1163/15718182-02704003>

- Paulsen, V. & Ytreland, K. (2022). Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 99(1), 20-36.
<https://doi.org/10.18261/tnb.99.1.3>
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Det kongelige barne- og familiedepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Det kongelige barne- og likestillingsdepartement.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>
- Sandberg, K. (2018). Ulogisk fra EMD? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 16(4), 265-268. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2018-04-01>
- Sandberg, K. (2020a). Kommentar til Høyesteretts storkammeravgjørelser om barnevern etter EMDs dommer mot Norge. <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-hoyesteretts-storkammeravgjorelser-om-barnevern-etter-emds-dommer-mot-norge>
- Sandberg, K. (2020b). Storkammeravgjørelsene om barnevern. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18(2), 148-159.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn0809-9553-2020-02-05>
- Skivenes, M. (2004). Grensen mellom det private og det offentlige i barnevernet. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 7(1), 1-32.
- Skogstrøm, L. (2021, 7 juli). Kan bli flere barn på flyttefot mellom fosterhjem og foreldre. <https://www.aftenposten.no/norge/i/mB716l/jusprofessor-om-barnevernet-etter-emd-avgjoerelser-vi-kan-risikere-a>

Slettebø, T., Briseid, K. M., Brodtkorb, E., Skjeggstad, E. & Sverdrup, S. M. (2019). *Godt nok barnevern?: Forståelser av forsvarlighet og internkontroll i den kommunale barneverntjenesten* (VID Rapport 2019/3). VID vitenskapelige høgskole.

<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/2593471>

SOS barnebyer. (2021). *Barnevernledere svarer. En rapport basert på barnevernledernes vurderinger av egne tjenester* (Rapport nr. 2). <https://www.sos-barnebyer.no/ny-barnevernsrapport-2021>

Sørensen, C. B. (2020). Langvarige fosterhjems plasseringer og forholdsmessighetskravet i EMK art. 8. *Lov og rett*, 59(2), 103-122. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2020-02-04>

Søvig, K. H. (2019). Avgjørelser fra EMD i saker om vern av privat- og familieliv fra 2018. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 17(3), 227-246. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2019-03-03>

Ulvik, O. S. (2002). Barnevernsbarns kontakt med sine foreldre - en diskusjon av kunnskapssituasjonen. *Nordisk sosialt arbeid*, 22(2), 66-75. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3037-2002-02-01>

Utenriksdepartementet. (2020). Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD).

<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/menneskerettigheter/emd/id272268>

[7/](#)

Vedlegg 2: Retningslinjer for tidsskriftet Norges Barnevern

Forfatterveiledning Norges Barnevern

Om tidsskriftet

Tidsskriftet Norges Barnevern er landets mest etablerte tidsskrift innen barnevernfeltet med utgivelse fire ganger per år. Tidsskriftet henvender seg til en bred målgruppe; ansatte i barneverntjenestene, barneverninstitusjoner og andre som arbeider med barnevernrelatert tematikk, høgskole- og universitetsansatte, studenter, forskere, ansatte i offentlig forvaltning og politikere med interesse for kunnskapsutvikling og problemstillinger knyttet til utsatte barn og unge.

Tidsskriftet publiserer både fagartikler og vitenskapelige artikler med tematikk som er relevant for barnevernfeltet og annen forskning om barn og unge. I tillegg tar tidsskriftet inn debattinnlegg.

Tidsskriftet eies av Norsk Barnevernsamband og utgis i samarbeid med Universitetsforlaget. Norsk Barnevernsamband er tidsskriftets sekretariat og som medlem i sambandet mottar man tidsskriftet.

Om vitenskapelige artikler

Tidsskriftet er på nivå 1 og følger vanlige standarder for meritterende publisering ved vitenskapelig publisering ved at artiklene blir vurdert av to uavhengige fagfeller anonymt (double blind review). Redaksjonen vurderer først om vitenskapelige artikler skal sendes til fagfelleevaluering.

Etter fagfelleevaluering konkluderer redaksjonen på grunnlag av fagfelleevalueringene og videreformidler fagfellenes kommentarer og eventuelle endringsforslag til forfatteren(e).

Dersom redaksjonen faller ned på revisjon, vil forfatter(e) bli bedt om å sende inn omarbeidet manus på bakgrunn av kommentarene. Ved større omarbeidinger kan manuset sendes tilbake til fagfeller for ny vurdering.

Forfatter(e) får beskjed fra redaktør om manuset antas. Hvis manuskriptet ikke antas, kan forfatteren bli invitert til å sende inn en omarbeidet versjon.

For artikler som ønskes fagfellevurdert må det sendes inn en anonymisert versjon av artikkelen for fagfelleevaluering. Referanser til forfatter skrives slik anonymisert i teksten: (Forfatter, årstall). Hvis det er flere forfattere nummereres de som Forfatter 1, 2, 3 osv. I litteraturlisten plasseres referansen alfabetisk under F og uten annen informasjon om referansen enn Forfatter, årstall. Evt. figurer og tabeller settes inn i det anonymiserte manuskriptet.

Om fagartikler

En fagartikkel blir ikke fagfellevurdert, men vurderes av redaksjonen. Redaksjonen formidler kommentarer og eventuelle endringsforslag til forfatteren(e). Dersom redaksjonen faller ned på revisjon, vil forfatter(e) bli bedt om å sende inn omarbeidet manus på bakgrunn av kommentarene. Hvis manuskriptet ikke antas, kan forfatteren bli invitert til å sende inn en omarbeidet versjon.

Retningslinjer for forfattere

Vurdering av manus er tidkrevende, vi ber derfor om at forfatterveiledningen følges nøye. For å sikre at dette er gjort ber vi om at sjekklisten fylles ut ved innsending av manus. Manglende utfylling vil innebære at artikkelen sendes i retur/ikke blir vurdert. Innsendt manus må være ferdigstilt og gjennomarbeidet. Tidsskriftet har ikke kapasitet til å kommentere uferdige manus. Likelydende eller lignende manus må heller ikke sendes til andre tidsskrift.

Artikler bør ikke overstige 6–7000 ord. Litteraturliste og eventuelle noter kommer i tillegg. Debattinnlegg bør ikke overstige 700 ord.

Referanser

Tidsskriftet bruker referansestilen APA 7.

Referanselisten skrives til slutt etter hovedteksten og føres alfabetisk på første forfatters etternavn. Dersom referanser har DOI skal denne inkluderes. DOI skal være en klikkbar URL og plasseres til sist i referansen. Hvis du er usikker på hva DOI-koden til en referanse er, eller om en DOI-kode finnes, kan du gjøre et raskt søk etter tittel, forfatternavn osv. på <http://search.crossref.org/>

Se kildekompasset for ytterligere informasjon: [APA 7th - Kildekompasset Kildekompasset](#)

Sitat

Sitat følger også retningslinjene i APA 7. Sitatet (på inntil 40 ord) settes i anførselstegn og etterfølges av parentes. Når parenteshenvisningen kommer til slutt i sitatet, settes punktum etter parentesen. Lengre sitater (mer enn 40 ord) skilles ut i et eget avsnitt med innrykk. I parentesen oppgis opplysninger om forfatter og årstall og sidetall. Parentesen kommer etter punktum.

[APA 7th FAQ - Kildekompasset Kildekompasset](#)

Innsending av manus

Manus sendes på e-post til redaksjon@barnevernsambandet.no.

Artikkelen sendes i Word-format, med navn på førsteforfatter i fil navnet. Bruk halvannen linjeavstand og Times New Roman 12 punkt.

Tidsskriftet benytter tre nivåer av overskrifter. Artikkelens tittel/undertittel, avsnittstittel og undertittel. Marker tittelnivå i parentes.

Innsendt manuskriptet skal inneholde

- Kort sammendrag som ingress, maks 120 ord
- Nummererte sluttnoter
- Litteraturliste, alfabetisk ordnet, samt DOI-referanser

- Vitenskapelige artikler skal i tillegg ha engelsk sammendrag (maks 120 ord) og 4- 6 nøkkelbegreper på norsk og engelsk
- Ved innsending av vitenskapelig artikkel sendes en fulltekstversjon og en anonymisert versjon.

I tillegg sendes i **egne** filer

- Tabeller som er redigerbare i Word skal plasseres på korrekt sted i manus. Andre figurer, grafer og illustrasjoner skal sendes som egen høyoppløst fil, i egnet format. De nummereres fortløpende. Det gjøres oppmerksom på at de trykkes i svart - hvitt.
- Forfatternavn, biografiske opplysninger, adresse og e- postadresse
- Bilde av forfatter(e) i jpg format

Språkvask korrektur

Forfatter får først tilsendt språkvasket manus til godkjenning fra språkvasker (Word-fil). I neste runde sendes ombrukket førstekorrektur (PDF) tilsendt fra setteriet. PDF med opprettede korrekturfeil returneres til redaksjonssekretær innen tre dager etter mottatt korrektur. Det skal ikke foretas endringer i teksten mot manus.

Publiseringsetikk

Redaksjonen er opptatt av at det som publiseres i tidsskriftene, er av høy faglig kvalitet og følger internasjonale etiske standarder for vitenskapelig publisering. Tidsskriftet følger retningslinjene til [Committee of Publication Ethics \(COPE\)](#).

Etter publisering

Forfatter vil motta PDF av artikkelen når den er publisert.

Publisering av artikkel i tidsskriftet er underlagt bestemmelsene i *Normalkontrakt for utgivelse av litterære verk i tidsskrift* utarbeidet av Den norske Forleggerforening og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Se også informasjonsbrev fra Universitetsforlaget om *Normalkontrakt for utgivelse av litterære verk i tidsskrift*, samt informasjon om egenarkivering av artikkelen.

Vedlegg 3: Karakteristika ved utvalget

Fokusgruppe 1	Utdanning	Videreutdanning og/eller master	Antall år i barnevernet	Team/avdeling
Ansatt 1	Sosionom	- Veiledning (familie)	9 år	Avdelingsleder
Ansatt 2	Barnevernspedagog	- Psykisk helsearbeid - Småbarns pedagogikk - Veiledning - Vurdering av barnets beste	4 år	Ikke oppgitt
Ansatt 3	Sosionom	- Traumatisk stress	11 år	Fosterhjem og undersøkelse/ tiltak
Ansatt 4	Sosionom	- Familierapi	8 år	Omsorgsteam og fosterhjemsarbeid
Ansatt 5	Sosionom	- Familierapi - Veiledning	1,5 år	Omsorgsteam og fosterhjemsarbeid
Ansatt 6	Sykepleier	- Familierapi	2,5 år	Omsorgsteam

Fokusgruppe 2	Utdanning	Videreutdanning og/eller master	Antall år i barnevernet	Team/avdeling
Ansatt 1	Barnevernspedagog	- Barnevernfaglig veiledning	10 år +	Fagutvikler på omsorgsteam
Ansatt 2	Vernepleier	- Barnevernfaglig veiledning - Rus og psykisk helse	11 år	Undersøkelse/tiltak
Ansatt 3	Vernepleier	- Familierapi - Juss i barnevernfaglig arbeid - Avdekkende samtaler med barn	8,5 år	Teamleder undersøkelse/tiltak
Ansatt 4	Sosionom	- Videreutdanning i barnevern - Samtale med barn - Påbegynt; juss i Barnevernfaglig arbeid	14 år	Undersøkelse/tiltak

Fokusgruppe 3	Utdanning	Videreutdanning og/eller master	Antall år i barnevernet	Team/avdeling
Ansatt 1	Sosionom	- Barnevernfaglig veiledning	Ikke oppgitt	Ikke oppgitt
Ansatt 2	Sosionom	- Juss i barnevernfaglig arbeid - Påbegynt: master i sosialt arbeid	11 år	Fosterhjem
Ansatt 3	Sosionom	- Vold i nære relasjoner - Menneskerettigheter og profesjonsetikk	11,5 år	Enhetsleder akutt/mottaksteam
Ansatt 4	Barnevernspedagog	- Veiledning - Ledelse - Relasjoner	31 år	Barnevernsleder
Ansatt 5	Bachelor i psykologi og læringspsykologi	- Prosjektledelse - Ledelse av myndiggjorte medarbeidere - Tverrfaglig videreutdanning i psykososialt arbeid med barn og unge	4 år	Tiltak ungdom/ettervern

Fokusgruppe 4	Utdanning	Videreutdanning og/eller master	Antall år i barnevernet	Team/avdeling
Ansatt 1	Barnevernspedagog	Ikke oppgitt	6 år	Mottaksansvarlig mottak/undersøkelse
Ansatt 2	Barnevernspedagog	Ikke oppgitt	4 år	Omsorg
Ansatt 3	Barnevernspedagog	- Barnevernfaglig veiledning	11 år	Avdelingsleder omsorg
Ansatt 4	Sosionom	- Konflikthåndtering - Samspill og tilknytning	14-15 år	Avdelingsleder tiltak

Ansatt 5	Barnevernspedagog	Ikke oppgitt	8 år	Avdelingsleder mottak/undersøkelse
-----------------	-------------------	--------------	------	---------------------------------------

Vedlegg 4: Informasjonsskriv

Hei!

Vil du/dere delta i forskningsprosjektet «*Dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolens betydning for dagens barnevern*»?

Siden 2015 har omtrent 40 barnevernssaker blitt kommunisert mot Norge i Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg (EMD). Sakene som har vært og fortsatt er oppe til vurdering har ulikt omfang, men felles er at de alle omhandler spørsmål om brudd på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) art. 8 nr.1 og 2 som verner om retten til privat- og familieliv.

Dette er et spørsmål til deg/dere om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan dommene fra Den europeiske menneskerettsdomstolen har påvirket/vil påvirke dagens praksis i barnevernet. I dette skrivet gir vi informasjon om målene for prosjektet og hva en slik deltakelse eventuelt vil innebære. Vi håper dere vil være med å bidra i vårt prosjekt om et tema som er svært dagsaktuelt for den nye barnevernsreformen!

Formål

Dette forskningsprosjektet gjennomføres i forbindelse med masterprogram i barnevern ved Universitetet i Bergen, Det psykologiske fakultet. Formålet er å få innsikt i hvordan ulike dommer som har vært oppe mot norsk barnevern i EMD har påvirket dagens praksis. I masteroppgaven ønsker vi å se på hvordan barnevernansatte vurderer og reflekterer over hvilken betydning dommene har hatt for barnevernets praksis i dag og årene fremover, særlig med fokus på omsorgsovertakelse, samvær og tilbakeføring. Så langt foreligger det ingen eller minimalt med forskning på nettopp dette.

Den midlertidige problemstillingen vi har utformet er: *Hvilken betydning har dommene fra Den europeiske menneskerettsdomstolen for barnevernansattes vurderinger i praksis i dag?*

Innunder dette ønsker vi å se på følgende underspørsmål som studeres med utgangspunkt i barnevernansattes egne erfaringer og refleksjoner:

- Har dette betydd noe for undersøkelsesarbeidet?
- Har dette betydd noe for tiltaksarbeidet?

- Har dette betydning noe i forhold til saker der det vurderes/fremmes omsorgsovertakelse og fastsettelse av samvær?

Vi vil for eksempel stille deg/dere spørsmål som:

- Hva er det EMD dommene signaliserer og hva bør det bety for praksis?
- Hva blir formidlet til norsk barnevern i lys av disse dommene?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Ragnhild Hollekim er overordnet veileder.

Frida Chr. Knutsen og Simone Andersen er studenter som gjennomfører prosjekt og intervju.

Hvorfor får du/dere spørsmål om å delta?

Du/dere får spørsmål om å delta basert på at dere har den kompetansen som trengs for å besvare forskningsspørsmålet vårt, samt at det er deres vurderinger og refleksjoner vi ønsker å få innsikt i. Henvendelsen er blitt sendt til flere kommunale barneverntjenester i Vestland fylke. Utvalgsriterier er erfaring fra førstelinje barneverntjeneste. Det er også ønskelig med barnevernledere.

Hva innebærer det for deg å delta?

For å gjennomføre forskningsprosjektet vil det utføres 4-5 fokusgruppeintervju med ulike kommunale barneverntjenester. Hver fokusgruppe vil bestå av ca. 6-8 ansatte. Det må avsettes rundt 1-2 timer for å gjennomføre intervjuet. Det er så klart ønskelig å utføre intervjuene fysisk, men dette må vurderes i forhold til smittevern hensyn. Alternativt vil dette løses digitalt over Teams eller Zoom. Informasjon om hvor og hvordan fokusgruppeintervjuene utføres vil sendes ut senere for nærmere avtale. Intervjuet vil tas opp med lydopptaker for å sikre at vi får inn tilstrekkelig og nødvendig data. Spørsmålene som blir stilt under intervjuet vil være av åpen form, og vi vil legge vekt på at du som deltaker skal få frem dine refleksjoner og erfaringer.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det

vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Ved behandlingsansvarlig institusjon Universitet i Bergen, vil kun være veileder xxx og student xxx og xxx som har tilgang til personopplysninger
- Opplysninger som samles inn før og i løpet av prosjektet slik som navn, telefonnummer, e-postadresse, arbeidssted, jobbstilling vil ikke bli brukt til annet formål enn å opprette og holde kontakt, samt avtale møtested
- Personopplysninger vil være anonymisert og ved navn det vil bli anvendt pseudonym som *deltaker* eller *barnevernansatt* både underveis i arbeidet med materialet og endelig fremstilling i masteroppgaven
- Ingen av deltakerne bli kunne gjenkjent i publikasjonen av masteroppgaven – med mindre de husker konkrete eller spesifikke synspunkter de la frem i fokusgruppeintervjuet og som vi velger å anvende som datamateriale i oppgaven
- For å sikre konfidensialitet og at ingen får tilgang til vår data, vil alt av informasjonen være lagret i et passordbeskyttet dokument
- Lydopptak vil bli kryptert på en egen enhet. Lydopptaket og annen personlig data vil bli slettet/makulert ved slutten av prosjektet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Når prosjektet avsluttes og masteroppgaven er karaktersatt innen utgangen av 2022 vil opplysningene slettes/makuleres. De vil ikke bli brukt til videre oppbevaring.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Universitetet i Bergen* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Bergen sitt personvernombud er Janecke Helene Veim. Mail: personvernombud@uib.no
- Prosjektansvarlig: Frida Christensen Knutsen, telefon xxx, mail: xxx og Simone Andersen, telefon xxx, mail: xxx.
- Veileder Ragnhild Hollekim, telefon: xxx, mail: xxx
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Masterstudent

Vedlegg 5: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolen* (EMD), og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *fokusgruppeintervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

INTERVJUGUIDE

«Dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolens betydning for dagens barnevern»

Barnevernansattes erfaringer og refleksjoner rundt dommenes betydning for deres arbeid.

Post-it lapp om kompetanse og utdanning

- Utdanning/yrkestittel
- Hvor mange år i barneverntjenesten?
- Team/avdeling i barneverntjenesten

Hovedspørsmål/tema

- 1) *Hvordan har det vært å være ansatt i den kommunale barneverntjenesten i lys av all oppmerksomheten barnevernet har fått etter dommene i EMD?*
 - Medias fremstilling av barnevernet
 - Foreldrearbeidet
- 2) *Hva er hovedinnholdet, slik dere ser det, i dommene mot Norge fra EMD?*
 - Hvilke signaler er det som blir gitt, slik dere ser det?
 - Samvær, tilbakeføring, omsorgsovertakelse oppgitt for et for tidlig tidspunkt
- 3) *Hva tenker dere om dommene fra EMD mot Norge og begrunnelsene?*
- 4) *Har dommene slik dere opplever det, hatt betydning for hvordan dere tenker om viktige faglige spørsmål i barnevernet?*
 - F. eks i forhold til samværsspørsmålet, tilbakeføring, mer forsiktige med å fremme omsorgsovertakelse/omsorgssaker, foreldresamarbeid, barns rettigheter
 - La de komme med eksempler fra praksis
- 5) *Har dere endret praksis som følge av signalene fra EMD? Og i så fall, i forhold til hva og på hvilken måte?*
 - Informasjonsskriv fra BLD om behandling av barnevernssaker i lys av høyesterett og EMD

- Konkret endring i praksis, eksempler

6) *Hva tenker dere om arbeidet i den kommunale barneverntjenesten fremover i årene fremover? Hva blir viktig og hva vil utfordringene bestå i?*

- Hva kommer til å være vanskelig å endre?

7) *Hva mener dere er det viktigste disse dommene har ført til?*

8) *Noe viktig vi ikke har snakket om dere ønsker å trekke frem og som dere er opptatt av som følge av oppmerksomheten barnevernet har fått fra EMD?*

Vedlegg 7: Godkjenningsbrev fra NSD

Vurdering

Referansenummer

677547

Prosjekttittel

Dommene i Den europeiske menneskerettsdomstolens betydning for dagens barnevern

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det psykologiske fakultet / Hemil-senteret

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ragnhild Hollekim, ragnhild.hollekim@uib.no, tlf: 41470997

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Frida Christensen Knutsen, fkn003@uib.no, tlf: 41745689

Prosjektperiode

15.08.2021 - 31.12.2022

Vurdering (1)

10.06.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 10.06.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering

